
Studijní program: B6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniku – pro
hospodářské vztahy s frankofonními zeměmi

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Pravidla podnikání pro české firmy na území Evropské unie

Vedoucí bakalářské práce:
Judr. Václav Kaizrlík

Autor:
Tereza Malíková

2006

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: „Pravidla podnikání pro české firmy na území Evropské unie“ vypracovala samostatně pod vedením Judr. Václava Kaizrlíka na základě původních pramenů a literatury, uvedených v seznamu.

V Českých Budějovicích dne 10. dubna 2006

.....

podpis

Děkuji touto cestou všem, kteří mi svými radami a připomínkami napomohli k úspěšnému vypracování této práce. Zejména děkuji vedoucímu bakalářské práce panu JUDr. V. Kaizrlíkovi za odborné vedení, pomoc a cenné rady při koncipování mé bakalářské práce.

V Českých Budějovicích dne 10. dubna 2006

.....

podpis

Abstract

This bachelor's thesis tries to define the European Union by the means of listing of historical data and main principles of EU. It is aimed at describing and simple analysis of business atmosphere in the European Union. The work should be able to serve as a guide in the Inner Market of the EU for Czech companies and entrepreneurs, which consists of free movement of goods, capital, services and freedom of establishment. It also specifies common commercial policy of Union, which is applied toward third countries. Another subject of this work is focus on advantages won by Czech companies since our accession to the European Union. The most important convenience is the possibility to exploit the structural funds and to participate in the selection procedure on public offers in the other member countries.

Basic terms:

The Treaties of Rome, The Treaty of Amsterdam, Common commercial policy, Inner market, Free Movement of Goods, Free Movement of Capital, Free Movement of Services and Freedom of Establishment, Structural funds

Obsah

1. ÚVOD	1
2. VÝVOJ VZTAHŮ MEZI ČR A EU	3
2.1. ZALOŽENÍ EU	3
2.2. ZÁKLADNÍ PRINCIPY EU	5
2.3. DĚLBA PRAVOMOCÍ MEZI EU A ČLENSKÉ ZEMĚ	6
2.4. ČR A EU	7
3. SPOLEČNÁ OBCHODNÍ POLITIKA	11
3.1. ZÁSADY SPOLEČNÉ OBCHODNÍ POLITIKY	12
3.1.1. <i>Společné zásady pokud jde o úpravy celních sazeb.....</i>	<i>12</i>
3.1.2. <i>Uzavírání celních a obchodních dohod.....</i>	<i>12</i>
3.1.3. <i>Sjednocování liberalizačních dohod.....</i>	<i>12</i>
3.1.4. <i>Vývozní politika .....</i>	<i>13</i>
3.1.5. <i>Obchodní ochranná opatření v případě dumpingu a subvencování exportu ....</i>	<i>13</i>
3.2. NÁSTROJE SPOLEČNÉ OBCHODNÍ POLITIKY	14
3.2.1. <i>Cla .....</i>	<i>14</i>
3.2.2. <i>Kvóty.....</i>	<i>14</i>
3.2.3. <i>Dobrovolná exportní omezení .....</i>	<i>14</i>
3.2.4. <i>Protidumpingová opatření.....</i>	<i>15</i>
3.3. SPOLEČNÁ OBCHODNÍ POLITIKA A ČR	15

4. VZNIK A ZÁSADY JEDNOTNÉHO EVROPSKÉHO TRHU	17
4.1. VZNIK JEDNOTNÉHO VNITŘNÍHO TRHU.....	17
4.2. ZÁSADY FUNGOVÁNÍ JEDNOTNÉHO VNITŘNÍHO TRHU	19
5. VOLNÝ POHYB ZBOŽÍ ANEB PODNIKÁNÍ PŘI OMEZENÍ VYPLÝVAJÍCÍ Z TECHNICKÝCH POŽADAVKŮ NA VÝROBKY, OCHRANY DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ, DAŇOVÉ A CELNÍ POLITIKY	20
5.1. <i>Technické požadavky na výrobky</i>	21
5.2. <i>Ochrana duševního vlastnictví</i>	25
5.3. <i>Daňová politika</i>	26
5.4. <i>Celní politika</i>	29
6. VOLNÝ POHYB SLUŽEB, OSOB A KAPITÁLU.....	30
6.1. VOLNÝ POHYB SLUŽEB	30
6.1.1. <i>Liberalizace jednotlivých druhů služeb</i>	31
6.1.2. <i>ČR a volný pohyb služeb</i>	34
6.1.3. <i>Současná situace v oblasti liberalizace služeb</i>	35
6.2. VOLNÝ POHYB OSOB	37
6.2.1. <i>Schengenská dohoda</i>	39
6.2.2. <i>ČR a volný pohyb osob</i>	40
6.3. VOLNÝ POHYB KAPITÁLU.....	40
6.3.1. <i>ČR a volný pohyb kapitálu</i>	41
7. DŮSLEDKY VSTUPU ČR DO EU.....	43
7.1. INFORMAČNÍ ZDROJE O EU	43
7.1.1. <i>Informační místa pro podnikatele</i>	44
7.1.2. <i>Dispečink informací o EU (nejen) pro podnikatele</i>	44
7.1.3. <i>Česká podnikatelská reprezentace při Evropské unii(CEBRE)</i>	44
7.1.4. <i>Další zdroje informací</i>	45
7.2. INSTRUMENT VEŘEJNÉ KONZULTACE	45
7.3. VEŘEJNÉ ZAKÁZKY	46
7.4. PROGRAMY EU.....	48
7.5. DEFINICE MALÉHO A STŘEDNÍHO PODNIKU	51
7.6. SOLVIT	52

8. PRÁVA PODNIKATELSKÝCH SUBJEKTŮ	54
8.1. EVROPSKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST (SE).....	55
8.2. EVROPSKÉ HOSPODÁŘSKÉ ZÁJMOVÉ SDRUŽENÍ (EHZS)	57
9. ZÁVĚR	59
10. POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE	61
11. SEZNAM PŘÍLOH	63

1. Úvod

Historický vývoj České republiky prošel od konce minulého století řadou na sebe navazujících změn, z nichž tou nejvýznamnější byla přeměna v pluralitní demokracii, ke které dopomohla zásadní změna politických a ekonomických poměrů v roce 1989. V souvislosti s tím došlo k přeorientování centrálně řízené ekonomiky na ekonomiku tržní, s čímž souvisela i změna trhů, na kterých se čeští vývozci mohli uplatňovat - trhy bývalé RVHP byly ve značné části nahrazeny trhy EU. 1.1. 1993 došlo k další nejenom politické, ale i pro ekonomiku velmi významné události, kterou bylo rozdělení ČSFR na samostatnou Českou a Slovenskou republiku.

Těmito změnami bylo započato začleňování ČR do ekonomického a politického systému intenzivně se globalizujícího světa. Tehdy již plně fungující Evropská unie znamenala pro ČR jasnou výzvu. Vzhledem k tomu, že EU byla nejvýznamnějším obchodním partnerem ČR, ale i proto, že ČR se státy EU sdílela nejdelší část hranic, nebylo možné Evropskou unii jako takovou ignorovat. Bylo více než zřejmé, že vstup do EU je nezbytností a otázkou zůstávalo v podstatě jen to, kdy se tak stane a za jakých podmínek. Proto již od roku 1989 byl vstup do EU spolu se vstupem do NATO jedním z hlavních cílů ČR. Byl jak součástí programů jednotlivých politických stran, tak následně i součástí programů vlád a ve své podstatě i potřebou občanů. Ti se ke vstupu do EU měli možnost vyjádřit v historicky prvním referendu 13. a 14.6. 2003, ve kterém se vyslovili pro vstup ČR do EU. Pro české občany vstup do Evropské unie symbolizoval pomyslné definitivní odtržení od komunistické minulosti.

Vstup do EU nebyl jen důsledkem toho, že EU byla nejvýznamnějším obchodním partnerem ČR, přispěl k tomu také fakt, že patřila mezi největší investory v ČR a v neposlední řadě je zřejmé, že Českou republiku s Evropskou unií pojí nejen podobné kulturní tradice, ale také civilizační hodnoty.

V rámci předchozích vln rozšiřování Evropské unie dle Římské smlouvy nebyla stanovena žádná zvláštní kritéria pro vstup do EU. Avšak z důvodu velkých rozdílů v ekonomické a politické situaci kandidátských zemí byla určitá kritéria nutností. Proto v červnu 1993 uznala Evropská rada na svém zasedání v Kodani právo zemí střední a východní Evropy vstoupit do Evropské unie po splnění tzv. Kodaňských kritérií (viz níže), která byla potvrzena v prosinci roku 1995 v Madridu.

Řada změn, které souvisely se vstupem do Evropské unie, má vliv jak na fungování celého státu, tak i na život občanů a potažmo celé společnosti. Zůstává otázkou, zda občané a firmy byli dostatečně připraveni na vstup do Unie.

Tato práce si klade za cíl charakterizování jak minulé, tak stávající pozice českých podniků na trhu EU, jejich připravenost na vstup a následně pak chování po vstupu s nástinem situace do budoucna. Dílčím cílem je samotný popis prostředí vnitřního trhu EU, který se českým podnikatelským subjektům v současnosti nabízí. Mezi dalšími cíli je možné zmínit také konkrétní postup Evropské unie v oblasti její společné obchodní politiky a v neposlední řadě také možnosti podnikatelů, které jsou jim nabídnuty v souvislosti s EU. Pro tuto práci jsem využívala převážně odborné právní literatury a periodik, zákonů, smluv a jiných aktů právního řádu EU i ČR, novinových článků, oficiálních internetových stránek jednotlivých institucí EU a v neposlední řadě také odborných rad z Informačního místa pro podnikatele při Okresní hospodářské komoře v Kolíně.

2. Vývoj vztahů mezi ČR a EU

2.1. Založení EU¹

Po staletí byla Evropa dějištěm častých válek a krveprolití. V období od roku 1870 do roku 1945 proti sobě Francie a Německo třikrát vedly válku, pokaždé byly ztráty na životech nesmírné. Řada čelních evropských představitelů nabyla přesvědčení, že jediným možným způsobem, jak zajistit trvalý mír mezi svými zeměmi, je jejich hospodářské a politické sjednocení.

A tak v roce 1950 v projevu inspirovaném Jeanem Monnetem francouzský ministr zahraničních věcí Robert Schuman navrhl integraci uhlé a ocelářského průmyslu v západní Evropě. V důsledku toho vzniklo v roce 1951 *Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO)*, jehož členy byly: Belgie, Západní Německo, Lucembursko, Francie, Itálie a Nizozemí. Toto společenství bylo takovým úspěchem, že se v průběhu několika dalších let těchto šest zemí rozhodlo jít dále a propojit i ostatní odvětví svých ekonomik. V roce 1957 podepsaly Římské smlouvy zakládající *Evropské společenství atomové energie (EURATOM)* a *Evropské hospodářské společenství (EHS²)*. Členské státy se pustily do odstraňování překážek vzájemného obchodu a do budování tzv. společného trhu. Rovněž v roce 1957 došlo ke sloučení orgánů těchto tří Evropských společenství. Od té doby existovala jedna Komise, stejně jako jedna Rada ministrů a jeden Evropský parlament.

Maastrichtská smlouva z roku 1992 zavedla novou formu spolupráce mezi vládami členských států - např. v oblasti obrany a v oblasti „spravedlnosti a vnitřních věcí“. Přidáním této mezivládní formy spolupráce ke stávajícímu „komunitárnímu systému“ vytvořila Maastrichtská smlouva novou politickou a zároveň hospodářskou strukturu sestávající ze tří pilířů: Evropskou unii (EU).

Po Maastrichtské smlouvě následovala *Amsterdamská smlouva*, která vstoupila v platnost 1.5.1999 a poslední smlouvou byla *Smlouva z Nice*, která je platná od 1.2. 2003, obě tyto smlouvy více či méně pozměňovaly dokumenty předcházející.

Hospodářská a politická integrace členských států Evropské unie znamená, že tyto země musí v mnoha záležitostech rozhodovat společně. Proto byly vypracovány společné postupy (tzv. politiky) pro velmi široké spektrum oblastí - od zemědělství po kulturu, od

---

¹POILLOT-PERUZZETTO, S.; LUBY, M.; SVOBODA, P. Evropské právo a podnik. Praha: Linde, 2003. str. 21-23; oficiální internetové stránky EU: www.europa.eu.int

² Tato smlouva byla od přijetí Maastrichtské smlouvy už dále nazývána pouze Smlouva o Evropském společenství.

záležitostí týkajících se spotřebitelů po hospodářskou soutěž a od energie až po dopravu a obchod.

Zpočátku se pozornost soustředila na společnou obchodní politiku v oblasti uhlí a oceli a na zemědělství. Postupem času a dle aktuálních potřeb byly přidávány další politiky. Cíle některých klíčových politik se změnil tak, jak se měnily i jejich okolnosti. Například cílem zemědělské politiky již není výroba co nejlevnějších potravin, ale podpora těch metod zemědělské výroby, které vedou ke zdravým, vysoce kvalitním potravinám a které chrání životní prostředí. Potřeba ochrany životního prostředí je v současné době zohledňována v rámci mnoha politik EU.

Také vztahy Evropské unie se zbytkem světa nabyly na důležitosti. EU s ostatními zeměmi vyjednává významné dohody o obchodu a pomoci a rozvíjí svou společnou zahraniční a bezpečnostní politiku.

Členskými státy určitou dobu trvalo, než odstranily všechny překážky vzájemného obchodu a než se jejich „společný trh“ přeměnil ve skutečný jednotný trh, v rámci kterého se zboží, služby, osoby a kapitál mohou volně pohybovat. Jednotný trh byl formálně dokončen na konci roku 1992, avšak v některých oblastech je ještě nutné práci dokončit - např. vytvořit skutečný jednotný trh v oblasti finančních služeb.

Během 90. let 20. století se pohyb osob po Evropě neobyčejně zjednodušil, neboť došlo k úplnému zrušení celních kontrol a v případě kontrol pasových došlo k jejich zrušení na řadě vnitřních hranic EU. Jedním z důsledků zrušení kontrol je možnost větší mobility pro občany EU. Tento fakt souvisí s tzv. Schengenskou dohodou.³

V roce 1992 se EU rozhodla uskutečnit hospodářskou a měnovou unii (HMU), včetně zavedení jednotné evropské měny spravované Evropskou centrální bankou. Jednotná měna - euro - se stala skutečností 1. ledna 2002, kdy eurobankovky a euromince nahradily národní měnu ve dvanácti z patnácti členských států Evropské unie (v Belgii, Finsku, Francii, Itálii, Irsku, Lucembursku, Německu, Nizozemí, Portugalsku, Rakousku, Řecku a Španělsku).

EU se rozrůstá v postupných vlnách rozšiřování. V roce 1973 se připojilo Dánsko, Irsko a Spojené království, v roce 1981 následovalo Řecko, v roce 1986 Španělsko a Portugalsko a konečně v roce 1995 to bylo Rakousko, Finsko a Švédsko. Zatím poslední čtvrtá vlna rozšiřování proběhla v roce 2004, kdy do Evropské unie vstoupilo deset nových zemí, mezi nimiž byla i Česká republika (dále to bylo Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko,

---

³ Více viz. volný pohyb osob

Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko a Slovinsko). V roce 2005 začala vyjednávání s Chorvatskem a Tureckem a v dubnu téhož roku dal Evropský parlament souhlas Rumunsku a Bulharsku ke vstupu do EU, přičemž připojení je naplánováno na rok 2007. K zajištění toho, aby mohla rozšířená EU nadále fungovat efektivně, bylo nutné reformovat její rozhodovací systém. Cesta k této reformě byla započata již ve *Smlouvě z Nice*. Tato smlouva stanovila nová pravidla týkající se velikosti orgánů EU a způsobu jejich práce. Evropská unie tak měla začít bojovat s problémy, které dosavadní institucionální nastavení nemohlo řešit. A zejména poslední a zároveň i největší vlna rozšíření vyžadovala zásadní změny v evropské struktuře. Následující *Laekenská deklarace* určila témata debaty a metody, jak reformy provést. Evropská rada v Laekenu rozhodla pro svolání Konventu, který po více jak ročním jednání přišel s návrhem ústavní smlouvy. Ta se však nyní potýká s nesympatií některých členských zemí a ratifikační proces se ocitl v patu.

2.2. Základní principy EU

Evropská unie je postavena na třech základních principech, tzv. pilířích Evropské unie. Jsou jimi:

- *první pilíř* - Dimenze Evropského společenství, zahrnující dohody zakotvené ve smlouvách o Evropském společenství, Evropském společenství uhlí a oceli a o Evropském společenství pro atomovou energii. Mimo jiné je zde zakotveno občanství Unie⁴, politiky Společenství, mezi něž patří základní svobody jednotného trhu EU, kterými jsou volný pohyb zboží, osob, služeb, kapitálu (tzv. čtyři svobody jednotného vnitřního trhu) a dále právo podnikání⁵, hospodářská a měnová unie⁶ atd.
- *druhý pilíř* - Společná zahraniční a bezpečnostní politika, která je zakotvena v Amsterodamské smlouvě⁷.
- *třetí pilíř* - Policejní a soudní spolupráce v trestních věcech, která je stejně jako druhý pilíř zakotvena v Amsterodamské smlouvě⁸.

---

⁴TICHÝ, L. a kol. *Dokumenty ke studiu evropského práva*. Praha: Linde. 2002. Smlouva o založení Evropského společenství, část druhá, str. 28-29

⁵TICHÝ, L. a kol. *Dokumenty ke studiu evropského práva*. Praha: Linde. 2002. Smlouva o založení Evropského společenství, část druhá, část třetí, Hlava I,III, str. 30-41

⁶TICHÝ, L. a kol. *Dokumenty ke studiu evropského práva*. Praha: Linde. 2002. Smlouva o založení Evropského společenství, část třetí, Hlava VII, str. 54-61

⁷TICHÝ, L. a kol. *Dokumenty ke studiu evropského práva*. Praha: Linde. 2002. Smlouva o Evropské Unii, Hlava V, str. 145-153

⁸TICHÝ, L. a kol. *Dokumenty ke studiu evropského práva*. Praha: Linde. 2002. Smlouva o Evropské Unii, Hlava VI, str. 153-160

2.3. Dělbba pravomocí mezi EU a členské země

Při dělbě pravomocí mezi Evropskou unií a členské státy je stále větší důraz kladen na princip subsidiarity. Podle něj mají být rozhodnutí přijímána na co nejnižší úrovni státní správy či samosprávy. V podmínkách EU jde především o tzv. vertikální rozdělení pravomocí mezi Unií a členské státy. To může být nastaveno jedním ze čtyř následujících způsobů:

1. V oblastech s tzv. *výlučnými kompetencemi* má Evropská unie v podstatě monopol na tvorbu pravidel. Členské země zde mohou přijímat rozhodnutí jen s povolením EU. Jde především o oblast zahraničního obchodu, cel, měnové politiky (pro země eurozóny) a část problematiky vnitřního trhu.
2. V oblastech s tzv. *sdílenými kompetencemi* mohou členské země vydávat vlastní legislativu jen tehdy, pokud zde již neexistuje společná evropská úprava, případně jako doplněk k ní. Sem náleží mj. oblast čtyř svobod vnitřního trhu, zemědělství a rybolov, doprava, sociální politika, ochrana životního prostředí, hospodářská soutěž, daně, občanství Unie, ochrana spotřebitele, politika na podporu hospodářské a sociální soudržnosti a vízová, přistěhovalecká a daňová politika.
3. *Doplňující kompetence* má Evropská unie v oblastech, kde svou činností podporuje politiku jednotlivých členských zemí. I když EU v některých oblastech s doplňujícími kompetencemi působí velmi aktivně, jádro pravomocí zde zůstává v rukou národních vlád. Do této kategorie náleží např. hospodářská politika, zaměstnanost, vzdělání, věda a výzkum, ochrana veřejného zdraví, kultura nebo celní spolupráce.
4. Ostatní oblasti zůstávají zcela v kompetenci členských zemí. Evropská unie v nich nemá právo přijímat rozhodnutí. Členské země například samy rozhodují o své vnitřní organizaci, systému veřejné správy, organizaci svých bezpečnostních složek, justice, zdravotnictví, výši mezd atd.⁹

---

⁹ Oficiální zdroj informací o členství ČR v Evropské unii: www.euroskop.cz

2.4. ČR a EU¹⁰

Mezi první vstřícné kroky Evropské unie jednoznačně patří rozšíření pomoci poskytované v rámci programu PHARE i na ČR. Již v květnu roku 1990 byla uzavřena první dohoda o obchodní a hospodářské pomoci, v níž se země Unie zavázaly naší zemi poskytnout v obchodě doložku nejvyšších výhod. Zásadním přelomem bylo však uzavření Evropské (asociační) dohody Evropských společenství s Českou republikou, která patří do souboru dokumentů o přidružení (Evropské dohody) uzavíraných s cílem umožnit partnerům ve střední a východní Evropě podílet se na procesu evropské integrace s přihlédnutím k jejich ekonomické úrovni a složité transformační fázi jejich vývoje. Československo spolu s Polskem a Maďarskem patřilo mezi první státy, které v prosinci 1991 tyto dohody podepsaly. Dohoda s Československem nevstoupila před jeho rozdělením v platnost a v říjnu 1993 byly s Českou i Slovenskou republikou uzavřeny nové dohody, které platí od 1. února 1995. Evropská dohoda se stala prvořadě důležitým dokumentem, na jehož základě se odvíjel proces sbližování České republiky s Evropskou unií a jehož uplatňování vytvořilo předpoklady pro vstup do EU.¹¹ Tato dohoda vytvořila mezi oběma stranami pásmo volného obchodu, na němž měly být do deseti let odstraněny dosavadní obchodní překážky v podobě cel a různých druhů kvót. Evropská unie otevřela své trhy mnohem rychleji než Česká republika: od konce roku 1996 byly trhy zemí Unie zcela otevřeny vývozu českých průmyslových výrobků. U obchodu zemědělskými výrobky se postupovalo pomaleji (recipročně). Liberalizace vzájemného obchodu měla pro Českou republiku dalekosáhlé důsledky. Vstřícné kroky Unie pomohly nejen zvýšit exportní potenciál, ale pomohly především kompenzovat ztráty odbytišť po rozpadu RVHP a propadu tranzitivních ekonomik. Nebýt otevření trhů Evropské unie, byl by propad české ekonomiky v první polovině devadesátých let mnohem hlubší a transformace české ekonomiky mnohem pomalejší a složitější. Obchodní propojení ČR a EU se postupně zvyšovalo, takže v roce 2002 téměř 70% českého exportu našlo odbyt na trzích zemí EU a stejně tomu bylo i v roce 2003.

Jak bylo již v úvodu zmíněno, znovuzapojení do evropských struktur patřilo po roce 1989 ke klíčovým bodům zahraniční politiky všech našich vlád. Toto si kladly za cíl také další země střední a východní Evropy. Všem jim bylo známo, že ještě podle Římské smlouvy může každý evropský stát požádat, aby byl přijat za člena Unie. Ovšem nikdy

---

¹⁰Oficiální internetové stránky zastoupení Evropské komise v ČR: www.evropska-unie.cz

¹¹Oficiální internetové stránky Evropské unie: www.europa.eu.int

v minulosti neprojevovaly o členství zájem země, které byly tak vzdáleny standardům Unie, což platilo i pro Československo po roce 1989. V minulosti byly do Unie přijímány země s fungující tržní ekonomikou, dlouhodobými a rozsáhlými obchodními styky se zeměmi EU a přirozeně se stabilními demokratickými institucemi, právním státem a s praxí dodržování lidských práv. S ohledem k tomu musela Unie na tuto situaci reagovat a postupně formulovat svou politiku vůči celému regionu. Tak byla v roce 1993 zformulována tři tzv. kodaňská kritéria:

- *politické*: stabilní instituce garantující demokracii, právní stát, ochrana lidských práv a respektování menšin;
- *hospodářské*: fungující tržní hospodářství a schopnost vyrovnat se s konkurenčními tlaky a tržními silami působícími na jednotném trhu Společenství;
- *implementace acquis*: schopnost převzít závazky vyplývající z členství, včetně schopnosti dostát požadavkům stanoveným pro účast na hospodářské a měnové unii a podpořit politické cíle Unie.

Tato vstupní kritéria byla potvrzena v prosinci roku 1995 na zasedání Evropské rady v Madridu, která zdůraznila důležitost přizpůsobení administrativních struktur v jednotlivých kandidátských zemích tak, aby byly vytvořeny podmínky pro postupnou, harmonickou integraci. Zasedání v Madridu rovněž dalo impuls k vypracování posudků na kandidátské země a k přípravě návrhu nového rozpočtového rámce EU po roce 1999¹². Přesto si Unie vyhrazuje právo rozhodnout, kdy bude připravena přijmout nové členy.

Na zasedání v Essenu v roce 1994 definovala Evropská rada předvstupní strategii, která měla připravit kandidátské země na členství v EU. Strategie byla založena na aplikaci Evropských dohod, finanční pomoci na základě programu PHARE a "strukturovaném dialogu", který měl spojit všechny členské a kandidátské země při řešení otázek společného zájmu. Tato strategie naznačila, že hlavním úkolem, na jehož plnění se mají uchazečské země plně soustředit, je příprava na začleňování do vnitřního trhu. V následujícím roce byla ve zvláštní Bílé knize pro potřebu těchto zemí shrnuta veškerá legislativa vztahující se k vnitřnímu trhu. V létě 1997 připravila Evropská komise první posudky o tom, jak si kandidátské země vedou v přebírání legislativy EU. O pěti zemích střední a východní Evropy, kterými byla ČR, Maďarsko, Polsko, Slovinsko a Estonsko a

---

¹² Soubor těchto dokumentů byl nazván Agenda 2000. Ta kromě posudků na kandidátské země představovala pohled na vývoj Evropské unie a její politiku na začátku 21. století. Zkoumala, jaký dopad bude mít předpokládané rozšíření na Unii, na její jednotlivé politiky a na finanční rámec Unie

také o Kypru bylo rozhodnuto, že pokročily zatím nejdále. V důsledku toho na konci téhož roku Lucemburský summit rozhodl o zahájení předvstupních jednání s touto tzv. lucemburskou skupinou států. Dne 31. března 1998 byla tedy přístupová jednání zahájena. Toto jednání probíhalo podle 31 kapitol¹³, v nichž byla shrnuta legislativa Evropské unie. Uzavření kapitoly znamenalo, že kandidátská země harmonizovala svou legislativu v podstatné míře a že nežádá o přechodná období v oblastech, které by narušovaly konkurenční prostředí vnitřního trhu. Přístupová jednání s druhou skupinou kandidátů začala na jaře 2000, poté co tak rozhodla Evropská rada v Helsinkách. Do tzv. helsinské skupiny patřilo Slovensko, Litva, Lotyšsko, Malta, Bulharsko a Rumunsko.

Na kodaňském summitu Evropské rady v prosinci 2002 bylo oznámeno, že bylo úspěšně ukončeno jednání o vstupu s deseti kandidátskými zeměmi, mezi které patří Česká republika, Polsko, Maďarsko, Slovensko, Slovinsko, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Kypr a Malta. Následně potom byla v dubnu 2003 v Aténách za přítomnosti patnácti členských zemí Evropské unie, osmi států střední a východní Evropy a dvou středomořských států slavnostně podepsána smlouva o jejich přistoupení k Evropské unii. Aby mohla smlouva vstoupit v platnost byla nutná ratifikace ve všech 25 státech. Proto v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie vyhlásil prezident 25. dubna datum konání referenda na 13. a 14. června 2003. Všelidové hlasování se v České republice konalo poprvé v její historii. Otázka, na kterou občané odpovídali v historicky prvním referendu podle zákona 515/2002 Sb. zněla: "Souhlasíte s tím, aby se Česká republika stala podle smlouvy o přistoupení České republiky k Evropské unii členským státem Evropské unie?" V tomto referendu se pro vstup vyjádřilo 77,33 procenta hlasů, což je 3,446.758 voličů a proti vstupu 22,67 procenta hlasů, představujících 1,010.448 voličů, přičemž referenda se zúčastnilo celkem 55,21 procenta z 8,258.358 oprávněných voličů, což vyplývá z údajů Českého statistického úřadu. Přístupový proces deseti kandidátských států byl zakončen 30. dubna 2004 a tak dne 1. května 2004 vstoupila smlouva o přistoupení k Evropské unii v platnost. Tímto dnem se Česká republika, devět let po podání žádosti o členství, stala právoplatným členem Evropské unie.

---

¹³ Viz příloha č.3: Přehled vyjednávacích kapitol v rámci přístupových jednání ČR s EU

Sama Unie se musela připravit na příchod nových členů tak, že:

1. Provedla institucionální změny nezbytné pro rozšíření EU tj. přijala a ratifikovala Smlouvu z Nice. Tyto změny byly nutností v případě, že instituce měly být plně funkční a měly pracovat efektivně i po vstupu do EU. Bylo rozhodnuto, že počet členů Evropské komise se do budoucna rozšíří na 27, což umožní, aby každá nová země dostala zastoupení v Komisi. Počet poslanců Evropského parlamentu byl stanoven na maximálně 732, přičemž ČR má v Evropském parlamentu 24 českých zástupců. Zástupce České republiky se podílí na rozhodování Rady ministrů. Jednání v Nice dále rozhodlo o novém přerozdělení hlasů a o podmínkách hlasování kvalifikovanou většinou, přičemž ČR disponuje dvanácti hlasy. Předseda vlády ČR se zúčastňuje jednání Evropské rady jakožto nejvyššího politického orgánu EU. A v neposlední řadě bylo zde rozhodnuto i o účasti nových členů v dalších institucích unie.
2. Schválila rozpočtový rámec na období 1999-2006, ve kterém již počítala s přistoupením nových členů k EU.

3. Společná obchodní politika¹⁴

Společná obchodní politika je jedním z hlavních pilířů, na němž jsou postaveny obchodní vztahy Evropské unie se světem. Hlavním cílem této politiky je otevření světových trhů pomocí progresivního zrušení omezení v mezinárodním obchodu, snižování celních bariér a prosazování vícestranných obchodních pravidel. Společná obchodní politika má nadnárodní charakter, patří ke společně prováděným politikám vůči třetím zemím a pokrývá tak všechny důležité aspekty obchodu se zbožím a službami. Evropská unie si její pomocí vytvořila dominantní postavení ve světovém obchodě. I přesto, že EU soustřeďuje méně než 7 % světového obyvatelstva, produkuje zhruba čtvrtinu světového produktu a soustřeďuje přibližně pětinu světového obchodu.

Společná obchodní politika patří mezi nejstarší politiky a její vznik se vztahuje k samému zrodu Společenství. To si od samého počátku kladlo za cíl vytvořit společný (dnes již jednotný) trh. V něm se odstraňují všechny bariéry pro volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu, čímž se spojením dříve oddělených národních trhů vytváří rozsáhlý hospodářský prostor s mnoha pozitivními ekonomickými účinky.

Amsterdamská smlouva a Smlouva z Nice rozšířila agendu společné obchodní politiky o dvě nové oblasti, které v mezinárodním obchodě začaly zaujímat důležité postavení: služby a práva duševního vlastnictví.

Zahraniční obchodní politika je v kompetenci Ministerstva průmyslu a obchodu a Ministerstva zahraničních věcí prostřednictvím zastupitelských úřadů (obchodně ekonomických úseků) a vládních agentur pro podporu investic a obchodu. Společně přispívají k růstu konkurenceschopnosti ekonomiky ČR prostřednictvím ovlivňování trhu, postavení firem a jejich spolupráce či vytváření nových výrobních a obchodních příležitostí.

V roce 2003 byla opatřením ministra průmyslu a obchodu ustanovena Resortní koordinační skupina. Jejím úkolem bylo koordinovat přípravu podkladů (rámcové pozice, instrukce, mandáty) pro práci expertů ministerstva v Bruselu či pro práci Stálého zastoupení ČR při EU v oblasti působnosti ministerstva.

Agentura CzechTrade napomáhá svým nefinančním servisem, tedy službami, rozšiřovat základnu českého zahraničního obchodu a to zvyšováním počtu vyvážejících a v

---

¹⁴ Oficiální zdroj informací o členství ČR v Evropské unii: www.euroskop.cz; oficiální internetové stránky ministerstva pro místní rozvoj: www.mpo.cz

zahraničí působících firem, poskytujících produkty s vyšší přidanou hodnotou ve více zajímavých teritoriích. Dalšími institucemi poskytujícími finanční nástroje podpor jsou Česká exportní banka (ČEB) a Exportní a garanční pojišťovací společnost (EGAP).

3.1. Zásady společné obchodní politiky

Hlavní zásadou, o kterou se opírá společná obchodní politika EU, je zásada volného obchodu se všemi zeměmi, která zakazuje diskriminaci v obchodě. Aby společná obchodní politika fungovala, musí se členské země řídit několika principy. Římská smlouva uvádí pět oblastí, v nichž členské země postupují společně:

3.1.1. Společné zásady pokud jde o úpravy celních sazeb

Členské země se drží společného obchodního sazebníku pro dovozy z třetích zemí z roku 1968, tento sazebník je neváženým aritmetickým průměrem celních sazeb členských zemí a je závazný pro všechny členské státy. Každoročně jsou jeho tarify společným rozhodnutím upravovány. Na počátku bylo rozmezí sazeb okolo 15-25 % u hotových výrobků, 10-15 % u zpracovaných surovin a 3 % u surovin. V současné době činí průměrná výše cla v EU např. na průmyslové výrobky kolem 3 %. Velká část dovážených výrobků, především surovin a polotovarů, je zproštěna dovozních cel. Jelikož je problematika cel velice rozsáhlá a jde napříč jak společnou obchodní politikou Unie, tak volným pohybem zboží v Unii, je tato otázka rozebírána ve více kapitolách.¹⁵

3.1.2. Uzavírání celních a obchodních dohod

Pouze Evropská komise, jež vystupuje jménem všech členských zemí, má právo uzavírat obchodní dohody, jejichž obsah všechny členské státy zavazuje. Dohody často obsahují obchodní preference, poskytované určitým zemím nebo jejich seskupením k usnadnění jejich, často bezcelnímu, přístupu na trhy Unie, tato zvýhodnění se poskytují zejména rozvojovým zemím.

3.1.3. Sjednávání liberalizačních dohod

Rovněž Evropská komise dojednávává liberalizaci obchodu vůči třetím zemím a to na základě pověření Rady. Žádná členská země nemůže samostatně upravovat svůj dovozní a vývozní režim vůči třetím zemím. Avšak vývoz do těchto zemí mohou členské státy, až na výjimky, uskutečňovat zcela volně.

---

¹⁵ 3.1.2., 3.2.1., 5.4.

3.1.4. Vývozní politika

Unie nemá žádnou zvláštní politiku na podporu vývozu. Až na výjimky (např. omezení vývozu za zvláštních okolností v případě strategických surovin nebo jiného deficitního výrobku) se vývoz do třetích zemí uskutečňuje volně. Rada může také kvalifikovanou většinou rozhodnout, že z bezpečnostních důvodů budou pozastaveny, omezeny nebo úplně přerušeny hospodářské styky, vývoz i dovoz, s určitými zeměmi (viz např. sankce vůči Iráku, Libyi nebo Svazové republice Jugoslávii). Přestože Unie nepoužívá jednotnou politiku na podporu vývozu, reguluje tuto oblast ve dvou případech:

- a) Dotace a jiné úlevy vybraným odvětvím (ocelářský průmysl, výroba lodí, letecký průmysl, zbrojní výroba), které mají usnadnit jejich vývoz.
- b) Podpora zemědělství: exportní dotace sloužící podpoře vývozu v důsledku toho, že ceny zemědělských výrobků na trzích Unie jsou vyšší než světové ceny. Proto také preferenční obchodní dohody, které Unie uzavírá s třetími zeměmi (včetně dohod s přidruženými zeměmi střední a východní Evropy), liberalizují velice vstřícně obchod s průmyslovými výrobky, nikoli však obchod se zemědělskou produkcí.

3.1.5. Obchodní ochranná opatření v případě dumpingu a subvencování exportu

V rámci obchodních obranných opatření v případě dumpingu a subvencování exportu postupuje Komise na základě protidumpingového kodexu přijatého GATT/WTO. *Světová obchodní organizace* (WTO= world trade organisation) se sídlem v Ženevě byla zřízena 1. ledna 1995 a jako hlavní organizace pro dohled nad mezinárodním obchodem nahradila dřívější *Všeobecnou dohodu o clech a obchodu* (GATT = General Agreement on Tariffs and Trade). Iniciace protidumpingového řízení může proběhnout buď na základě stížnosti výrobců určitého odvětví, kteří se cítí poškozeni, nebo na základě vlastního rozhodnutí Komise. Díky přijatým ochranným nařízením dovážené zboží ztrácí na trzích Unie svou konkurenceschopnost. Tato opatření se uplatňují zásadně vůči subjektům z nečlenských zemí, k nimž patří také kandidátské země.

3.2. *Nástroje společné obchodní politiky*

Společná obchodní politika disponuje několika nástroji.

3.2.1. *Cla*

Pomocí cel se Unie snaží ochránit určitá odvětví před zahraniční konkurencí (zejména u zemědělských výrobků) nebo naopak podpořit dovoz produktů, o které má Unie zájem jako o vstupy nezbytné pro rozvoj výroby. Bez cla se tak na trhy Unie dostávají suroviny a polotovary (např. stavební materiál, papír), ale také zařízení pro zemědělství a zdravotnictví. Podle dohody o informačních technologiích odstranila Unie do roku 2000 také cla u většiny počítačů a telekomunikačního zařízení. U tzv. citlivých výrobků jsou celní sazby vyšší nebo dokonce existují dovozní kvóty. Jde o produkci těch odvětví v zemích Unie, v nichž existují přebytečné a nevyužité kapacity a kde by neomezený dovoz dále prohloubil strukturální odvětvovou krizi (výroba oceli, lodí, textilu, konfekce, obuvi a také automobilů). Nejvyšší celní sazby jsou u zemědělských výrobků. Unie v roce 1996 byla nucena odstranit tzv. pohyblivé vyrovnávací dávky u dovozu zemědělských výrobků a nahradit je clem. Dochází také ke snižování zemědělských cel.

3.2.2. *Kvóty*

Kvóty jsou rozšířeny především v obchodě se zeměmi, které nejsou členy WTO. Dlouhodobě se kvóty praktikovaly u dovozu textilu a konfekce, převážně z rozvojových zemí. Systém kvót v obchodě Unie s třetími zeměmi byl na počátku roku 2005 zrušen, tak mají nyní všichni členové WTO neomezený přístup na evropský trh.

3.2.3. *Dobrovolná exportní omezení*

Jedná se o dohodu mezi vyvážející a dovážející zemí, podle níž se vývozce dobrovolně zaváže, že nepřekročí limitované množství výrobků určených do země dovozce. Jednalo se například o známé omezení vývozu japonských automobilů na trhy Unie roku 1991. Limit byl každoročně určován podle situace na trhu s tím, že dovozy nesmí překročit dvě třetiny přírůstku poptávky na trhu automobilů EU. Dohoda vypršela v roce 1999 a nebyla obnovena. Další dohody uzavřené s Japonskem se týkaly videorekordérů, některých typů nákladních automobilů aj.

3.2.4. Protidumpingová opatření

Protidumpingová opatření umožňují omezit dovoz zboží v případě, že ho jeho výrobce nabízí za cenu nižší než je normální cena na jeho domácím trhu, nebo je-li vývoz dotován. Protidumpingová politika je povolena podle čl. VI Dohody o založení GATT. Ochranné opatření se provádí uvalením cla vyrovnávajícího rozdíl mezi exportní cenou a "normální cenou". Podle pravidel GATT je takový postup přípustný, pokud by dumpingový vývoz mohl způsobit materiální škodu určitému odvětví, nebo když se tímto vývozem výrazně zpomaluje vznik domácího odvětví. Opatření musí být oznámeno WTO. Právě mezi členy WTO sahá Unie k protidumpingovým opatřením nejčastěji, v posledních letech šlo ročně zhruba o 100 případů. Je nesporné, že řízení, které na základě stížnosti sdružení podnikatelů určitého odvětví v Unii vede Komise (nutno přitom prokázat, že dochází k ohrožení produkce a zaměstnanosti nejen v jedné členské zemi), se velice často koná pod tlakem lobbystických skupin. Průzkum situace musí provést Komise ve stanovených lhůtách a konečné rozhodnutí je na Radě. I když panuje představa o značném rozšíření těchto ochranných opatření v Unii, statistiky tvrdí opak, v polovině 90. let se dotkla pouze 0,46 % dovozu směřujícího do Unie. Také vůči přidruženým zemím střední a východní Evropy včetně České republiky byla tato opatření v minulosti často použita. V případě ČR se týkala zejména ocelářských výrobků.

Mezi dalšími obchodně politickými nástroji je možné zmínit obchodní sankce z politických nebo bezpečnostních důvodů (embargo nebo bojkot), pravidla o původu zboží, ochranná opatření (safeguard measures) v případě, že prudce roste dovoz určitých výrobků do Unie, v tomto případě pak dovozce musí žádat o vydání licence, která Unii umožňuje podrobně sledovat vývoj dovozu.

3.3. Společná obchodní politika a ČR¹⁶

V období před vstupem ČR do EU byla velká pozornost věnována tomu, aby přechod na novou úpravu podmínek obchodování proběhl plynule a bez negativních dopadů na působení jednotlivých firem. ČR realizovala obchodní politiku tak, aby po rozšíření EU nebyly na trzích třetích zemí české subjekty a jejich zboží znevýhodněny proti partnerům a jejich produktům z EU, resp. aby v důsledku vstupu do EU nedošlo k narušení tradičních

---

¹⁶ Oficiální zdroj informací o členství ČR v Evropské unii: www.euroskop.cz ; oficiální internetové stránky ministerstva pro místní rozvoj: www.mpo.cz

obchodních toků. Již před vstupem byly vzájemné vztahy s EU upraveny asociační dohodou¹⁷, která obchod do jisté míry liberalizovala.

Pravidla společné obchodní politiky zasáhla pětinu zahraničněobchodního obratu ČR (80 % obratu tvoří volná výměna zboží s členskými státy EU). A přesto se v roce 2004 výrazně dynamizovaly všechny základní ukazatele zahraničního obchodu ČR. Bylo dosaženo historicky nejvyšší hodnoty exportu – 1 713,7 mld. Kč¹⁸, což představuje nárůst o 25 % ve srovnání s rokem 2003. O 20,5 % vzrostl v roce 2004 i dovoz do ČR a dosáhl úrovně 1 736 mld. Kč.

Význam jednoznačně pozitivního vývoje po samotném vstupu ČR do EU spočívá zejména v tom, že výsledky zahraničního obchodu výrazně ovlivňují celkový hospodářský vývoj naší malé, ale široce otevřené ekonomiky, jak dokumentuje vysoký podíl hodnoty vývozu zboží na hrubém domácím produktu, který v roce 2004 dosáhl 62,3 %, což představuje meziroční zlepšení o 8,5 %.

Statistické údaje potvrzují, že od vstupu ČR do EU naše výrobky nacházejí větší uplatnění než dříve na trzích třetích zemí – v roce 2004 ve srovnání s rokem předchozím vývoz vzrostl o více než 26 %. Např. vývoz do rozvojových zemí zaznamenal nárůst o 33,8 % a pasivní saldo se snížilo o téměř 14 mld. Kč na 52,6 mld. Kč.

Nejméně se ČR zatím daří na trzích zemí jako je Čína, KLDR, Kuba, Laos, Mongolsko a Vietnam, které představují zhruba 3 % celkového obchodního obratu. Vývoz do těchto zemí roste mnohem pomaleji než dovoz.

---

¹⁷Viz kapitola 2.4. ČR a EU

¹⁸Viz příloha č. 4: Zahraniční obchod podle zemí – vývoz pro rok 2002, 2003, 2004 a 2005

4. Vznik a zásady jednotného evropského trhu

4.1. Vznik jednotného vnitřního trhu

Sedmdesátá léta byla složitým obdobím, jak pro světovou ekonomiku, tak pro západní Evropu. Rozpadlo se poválečné mezinárodní měnové uspořádání (tzv. Brettonwoodský systém), fixní směnné kurzy byly nahrazeny plovoucími, dolar přestal být pevnou kotvou mezinárodních měnových vztahů. Kladným bodem tohoto období bylo zmenšování rozdílu mezi USA a západní Evropou a zvyšování zahraničního obchodu zemí Evropského Společenství (ES). Avšak s příchodem osmdesátých let se situace začala měnit, v ekonomické dynamice se západní Evropa dostala až na třetí místo za USA a Japonsko, znovu se začala zvětšovat technologická mezera, což pro země ES znamenalo ztrátu zahraničních trhů. Západní Evropa začala pociťovat konkurenci také ze strany nově industrializovaných zemí jihovýchodní Asie. Vyspělé země byly postiženy nejdelší poválečnou hospodářskou depresí. A tak řada členských zemí ES reagovala na tyto vnější otřesy ochrannými opatřeními, a to převážně zaváděním nových mimocelních překážek obchodu, aby ochránila svůj domácí trh před konkurencí jiných zemí, jak nečlenských, tak i členských. Toto způsobilo, že integrační proces v Evropě stagnoval a hrozilo nebezpečí dezintegrace. Rozšířila se vlna pesimismu, pokud jde o vyhlídky západoevropské integrace, běžně se tak mluvilo o tzv. *euroskleróze*.

Slabou ekonomickou výkonnost zemí ES a malou adaptační schopnost ve srovnání s hlavními konkurenty nebylo možno vykládat změnou vnějších podmínek, která zasáhla všechny země. Důslednými analýzami bylo zjištěno, že hlavní důvody jsou vnitřní, a že je nutno je hledat na straně ES. Hlavní příčina spočívala v tom, že integrační proces zůstal nezavršen, a že se ve skutečnosti zastavil. Evropská společenství přes zřízení celní unie v roce 1968, zůstávala roztržena na jednotlivé národní části. Společný trh, v němž by docházelo k volnému pohybu všech komodit, v podstatě neexistoval. Integrační proces, který podle předpokladů Římské smlouvy měl vyústit ve zřízení společného trhu, zůstal v půli cesty. Postup integračního procesu byl bržděn také tím, že všechna rozhodnutí Rady musela být přijímána jednomyslně.

V roce 1985 Evropská rada svým rozhodnutím doporučila, aby byl vnitřní trh dokončen do roku 1992, aby tak byl vytvořen skutečný „prostor bez vnitřních hranic“ a

aby byly odstraněny bariéry, které stále ještě oddělovaly jednotlivé členské země. V důsledku toho byla Evropská komise požádána o zpracování konkrétního programu. V tomtéž roce byl předložen dokument – Bílá kniha pod názvem „Dokončení vnitřního trhu. s výhledem do konce roku 1992“ (často označován jako „program 1992“). Tato kniha přinesla důkladnou analýzu situace a ukázala, že na cestě ke skutečnému jednotnému trhu stojí tři skupiny překážek:

- *fyzické (=materiální)* - překážky na hranicích mezi členskými státy, většinou administrativní povahy, bránící skutečně volnému pohybu zboží a osob;
- *technické* - existence různých technických standardů v každém členském státě, což přispívalo k roztržitosti trhu;
- *daňové* - různé systémy nepřímého zdaňování, zejména sazby daně z přidané hodnoty či rozdílné spotřební daně si vynucovaly hraniční kontroly, což zpomalovalo pohyb zboží.

Program, který byl předložen, obsahoval téměř 300 legislativních opatření, která měla dopomoci ke konečnému zřízení jednotného vnitřního trhu Společenství. Tento program byl později přesně definován prostřednictvím Maastrichtské smlouvy.

Pro realizaci programu jednotného vnitřního trhu bylo nutno vytvořit potřebný právní rámec. tím se stal *Jednotný evropský akt* (Single European Act) podepsaný členskými zeměmi Společenství v únoru 1986, který vstoupil v platnost v červenci 1987 po ratifikaci členskými zeměmi. Tento akt formuloval úkoly ES pro další integrační fázi, mezi které patřilo např.:

- Vytvoření jednotného vnitřního trhu do konce roku 1992, v němž by byl zajištěn zcela volný pohyb zboží, služeb, osob a kapitálu, bez jakýchkoli překážek.
- Rozšíření dosavadního pojetí sociální politiky a zavedení politiky směřující k posilování ekonomické a sociální soudržnosti zemí Společenství, která má přispívat ke zmenšování rozdílů v hospodářské vyspělosti různých regionů. Má se provádět prostřednictvím zdrojů soustředěných v tzv. strukturálních fondech (Evropský záruční a orientační fond, Evropský sociální fond, Evropský fond pro regionální rozvoj), jež jsou součástí rozpočtu ES.
- Doplnění hospodářské politiky koordinované na úrovni ES o nové obory, a to o podporu výzkumu a technického vývoje a o ochranu životního prostředí.
- Sbližování hospodářských a měnových politik členských zemí, přičemž se v jednotném evropském aktu objevuje první zmínka o hospodářské a měnové unii.

- Reforma rozhodovacích procesů v orgánech Společenství, jež měla pro další vyhlídky jednotného vnitřního trhu zásadní význam. (Rada ministrů získala pravomoc přijímat rozhodnutí kvalifikovanou většinou, místo doposud platné jednomyslnosti, čímž vznikly předpoklady pro zrychlení procesu zavedení jednotného vnitřního trhu.)
- Nové formulování úkolů zahraniční politiky tak, aby země ES v mezinárodní politice vystupovaly jednotně.

Články zařazené do Jednotného evropského aktu soustředily úsilí všech členských zemí jedním směrem a vytvořily potřebný legislativní a institucionální rámec k dokončení jednotného vnitřního trhu.

4.2. Zásady fungování jednotného vnitřního trhu

Cílem Evropského společenství je kromě jiného zejména podpora harmonického, vyváženého a trvale udržitelného rozvoje hospodářského života, vysoké úrovně zaměstnanosti a sociální ochrany, rovného zacházení s muži a ženami, trvale udržitelného a neinflačního růstu, vysokého stupně konkurenceschopnosti a konvergence ekonomické výkonnosti, vysoké úrovně ochrany a zlepšování kvality životního prostředí, zvyšování životní úrovně a kvality života, hospodářské a sociální soudržnosti a solidarity mezi členskými státy. Hlavním nástrojem k dosažení těchto cílů je vytvoření jednotného vnitřního trhu, který je možno charakterizovat jako naplnění čtyř základních ekonomických svobod, kterými jsou:

1. *Volný pohyb zboží*
2. *Volný pohyb služeb*
3. *Volný pohyb osob*
4. *Volný pohyb kapitálu*

Jednotný vnitřní trh v podstatě vytváří rozsáhlý ekonomický prostor bez vnitřních hranic a dalších restriktivních opatření při dovozu a vývozu zboží.

5. Volný pohyb zboží aneb podnikání při omezení vyplývajících z technických požadavků na výrobky, ochrany duševního vlastnictví, daňové a celní politiky

Volný pohyb zboží jako takový představuje především nulovou diskriminaci, což znamená v první řadě odstranění tarifních omezení, která narušují jednotu společného trhu a znevýhodňují vývozce a dovozce z jiných členských států. Článek 25 Smlouvy o založení ES jasně stanovil, že: „Dovozní a vývozní cla a dávky s rovnocenným účinkem¹⁹ jsou mezi členskými státy zakázány.“

V důsledku toho v roce 1968 došlo k vytvoření celní unie, čímž byla odstraněna cla na průmyslové i zemědělské výrobky mezi členy společenství. Tak zboží vyrobené v kterékoli členské zemi vstupuje na trhy dalších členských zemí bez jakýchkoliv překážek. K jediným výjimkám docházelo v okamžiku vstupu nových členů, kterým byla často přiznána přechodná období.

Dalším ochranným opatřením kromě cel a dávek byla kvantitativní omezení a opatření s rovnocenným účinkem ve vzájemném obchodu. K čemuž se vztahuje článek 28 Smlouvy o založení ES, který říká, že: „Kvantitativní omezení dovozu jakož i veškerá opatření s rovnocenným účinkem jsou mezi členskými státy zakázána.“ Článek 29 pak zakotvuje obdobný zákaz z hlediska vývozu zboží. Jelikož ve smlouvě nebylo konkrétně řečeno, co je považováno za kvantitativní překážky, bylo třeba stanovit přesnou definici kvantitativních překážek. Tu poskytla judikatura Evropského soudního dvora, která za ně považuje „jakékoli opatření, které vede k úplnému nebo částečnému omezení vývozu, dovozu nebo průvozu zboží.“

Pro svou diskriminační povahu byla tato zjevná kvantitativní omezení mezi členskými státy ES odstraněna souběžně se zavedením celní unie, tedy roku 1968. První vymezení pojmu opatření s rovnocenným účinkem poskytla směrnice Komise 70/50, která

---

¹⁹ Definice „dávek s rovnocenným účinkem“ nebyla blíže specifikována, byla stanovena teprve na základě judikatury ESD – v rozhodnutí ve věci Komise v. Itálie Statistický poplatek (24/68) je za dávku s rovnocenným účinkem považována jakákoli peněžitá dávka, i když malá a její účel a způsob vymáhání je jakýkoli. Tato peněžitá dávka je přitom uvalena jednostranně na výrobky jen proto, že překračují hranici a není celním poplatkem. Za dávku s rovnocenným účinkem je považována i v případě, že není vybírána ve prospěch státu, nemá ochrannou ani diskriminační povahu a výrobek, na který byla uvalena, nekonkuruje zboží domácí výroby.

však měla pouze provizorní charakter. ESD svou obecnou definici poskytl až v roce 1974 ve známém rozsudku *Dassonville* (8/74)²⁰.

5.1. Technické požadavky na výrobky

Avšak úplně volný pohyb zboží byl dlouhou dobu zpomalován a někdy až znemožňován kontrolami na hranicích mezi členskými zeměmi. Tyto kontroly byly nutné hlavně kvůli rozdílným národním předpisům jednotlivých členských zemí, které se takto snažily ochraňovat své spotřebitele. Tak se stalo, že jedinou a zásadní překážkou pro volný pohyb zboží byly technické požadavky na výrobky v jednotlivých zemích. V důsledku toho byly použity dva způsoby, jak tento problém řešit:

- a) *Sjednotit doposud odlišné technické předpisy jejich harmonizací (starý přístup, nový přístup)*
- b) *Navzájem si uznávat národní technické požadavky na výrobky*

ad a) Harmonizace předpisů

Jejím cílem je zavést v nejvíce problematických oblastech jednotnou úpravu platnou na celém území společenství a vyloučit tak uplatňování roztržštěných národních předpisů, které by mohly narušit fungování společného trhu. Sbližování předpisů tak má výraznou preventivní funkci. Jeho právním základem je článek 94 *Amsterodamské smlouvy*. Významnou oblast tvořila právě technická harmonizace, na kterou byl tento článek uplatněn.

ES se tedy zpočátku snažila vyřešit problém přijetím závazných společných standardů pro každý výrobek prostřednictvím směrnic (tzv. euronormy), toto se týkalo hlavně výrobků, u nichž je třeba zajistit splnění přísných zdravotních, bezpečnostních a ekologických požadavků. Tyto standardy měly výrobci určitého produktu zajistit přístup na trhy ostatních členských zemí, avšak tento tzv. starý přístup se ukázal jako velmi složitý, časově náročný a v podstatě nemožný při velkém a neustále rostoucím počtu výrobků. Časová náročnost spočívala v tom, že bylo třeba sjednotit stanovisko členů Rady jakožto zástupců všech členských států, neboť rozhodnutí vyžadovalo jednomyslnost. Proto tedy

---

²⁰ Ve věci dovozu lihovin britského původu, které byly do Belgie dovezeny z Francie a jejichž celní osvědčení platné ve Francii odmítala Belgie uznat, rozhodl ESD ve prospěch dovozce bratří Dassonvillů. Belgické požadavky na předložení dovozních dokladů, které nebylo možno splnit, označil soud za nepřiměřené. Byly typickým příkladem opatření s rovnocenným účinkem zakázaným smlouvou, stejně jako "všechny obchodněprávní předpisy, přijaté členskými státy, které přímo nebo nepřímo, skutečně nebo potenciálně brání obchodu mezi členskými státy."

přijímání technických směrnic šlo přes všechny snahy velmi pomalu: například jen shoda o rozměrech sedaček u traktorů si vyžádala šestnáct let diplomatických jednání!

K významné změně došlo v roce 1985, kdy byl zaveden modernější, tzv. nový přístup. Spočívá v tom, že harmonizace na komunitární úrovni stanoví pouze minimální standardy. Nejsou vytvářeny pro jednotlivé výrobky, ale pro celé kategorie výrobků, jejichž používání vyvolává podobné bezpečnostní riziko. Dochází tak k výraznému zrychlení celého procesu. Přijímá je Rada EU kvalifikovanou většinou podle článku 251 ve formě směrnic. Minimální standardy určují požadavky na výrobky z hlediska bezpečnosti a zdraví, ochrany spotřebitele, ochrany majetku, ochrany životního prostředí a dalších oprávněných zájmů. Výrobky mohou být uvedeny na trh pouze tehdy, splňují-li tyto technické požadavky. Na základě nového přístupu bylo dosud přijato 21 směrnic a další čekají na projednání Radou. Tyto rámcové směrnice se týkají strojních zařízení, plynových spotřebičů, tlakových nádob, teplovodních kotlů, elektrických přístrojů, lékařských přístrojů, stavebních výrobků, rekreačních plavidel, hraček a dalších. Směrnice ale nestanovují konkrétní technická řešení, proto jsou na jejich základě přijímány harmonizované normy. Výrobce se těchto norem nemusí držet, jelikož mají dnes bez výjimky pouze doporučující charakter. Přesto je však jejich splnění pokládáno za schopnost vyrobit dostatečně kvalitní zboží a navíc zaručuje soulad s bezpečnostními požadavky veřejné moci. Výrobci náleží právo prokázat shodu s technickými požadavky i jiným způsobem. Použití harmonizované normy je pro něj však často výhodné, neboť shodu nemusí prokazovat složitěji.

Normy však nejsou jedinými technickými úpravami, které upřesňují náležitosti výrobků. Od norem je třeba odlišit závazné právní předpisy technické povahy, které vydává veřejná moc. V České republice jsou to většinou nařízení vlády, která specifikují zejména bezpečnostní a zdravotní požadavky na výrobky.

Vlastní technické normy (tzn. harmonizované normy) jsou na základě zmocnění vydávány evropskými nevládními normalizačními institucemi, kterými jsou CEN (Evropský výbor pro normalizaci), CENELEC (Evropský výbor pro elektrotechnickou normalizaci) a ETSI (Evropský výbor pro normalizaci telekomunikací). Přičemž v členských zemích existují národní certifikační instituce (autorizované zkušebny), které prokazují shodu domácích výrobků s těmito evropskými harmonizovanými normami. Výrobek, u něhož byla prokázána shoda se směrnicemi nového přístupu nebo se směrnicí

95/63/ES o obecné bezpečnosti výrobků nese počínaje rokem 1991 označení CE²¹. Dobré fungování nového systému však vyžaduje vzájemnou důvěru mezi státy. Není vytvářen evropský systém zkušeben, ale jednotlivé země si navzájem uznávají výsledky zkoušek. Státy oznamují své autorizované zkušebny pro určité druhy výrobků Evropské komisi a ta vydává jejich seznam v Úředním věstníku ES. Zkušebny jsou soukromoprávními podniky, které jsou akreditovány podle přísných pravidel (norma EN 45000). Výrobce si z jejich nabídky může vybrat podle svých potřeb.

V některých zvlášť zřetelých případech jako v oblastech léků, vybraných potravin, chemikálií, nebezpečných látek, hnojiv a v oblasti motorových vozidel dosud po celém území EU platí podrobné úpravy, které si zachovaly platnost zákona a jež musí výrobce bezpodmínečně dodržovat.

ad b) Zásada vzájemného uznávání

K usnadnění volného pohybu zboží přispěla také zásada vzájemného uznávání, která se rozšířila především díky známému rozsudku Cassis de Dijon²² Evropského soudního dvora (ESD) z roku 1979. Správní soud v Darmstadtu se na ESD obrátil s předběžnou otázkou, zda je německý předpis, který nedovoluje dovoz lihovin s nižším obsahem alkoholu, než 25 procent, v souladu s článkem 28 Amsterodamské smlouvy zakazujícím všechna opatření s rovnocenným účinkem. Společnosti Rewe německý celní úřad totiž zakázal dovoz francouzského likéru Cassis de Dijon, jehož obsah alkoholu se pohyboval mezi 15 a 20 procenty. Německo neumožňovalo dovoz tohoto výrobku, i přesto, že ve Francii se běžně prodával. Má tedy členský stát vůbec právo, aniž by šlo o opatření s rovnocenným účinkem, zakázat dovoz zboží jen proto, že se na něj v jiné zemi vztahují jiné technické požadavky? ESD rozhodl tak, že výrobky legálně vyráběné a schválené v jedné členské zemi mohou být uváděny na trh také v jiných členských zemích, bez ohledu na to, zda odpovídají předpisům těchto zemí.

Rozsudek Cassis de Dijon měl však také druhou část, která byla rovněž významná pro chápání pojmu opatření s rovnocenným účinkem. Jejím důsledkem bylo jisté omezení rozsahu tzv. "dassonvillské" definice. V případě, že není některá oblast harmonizována na komunitární úrovni, jednotlivé členské státy mají pravomoc právně tuto oblast upravovat sami. Předmětný rozsudek Cassis de Dijon oproti původnímu rozsudku Dassonville²³ nově

---

²¹ Dle serveru www.evropska-unie.cz je tato značka v odlišné podobě a to: EC.

²² TICHÝ, L. a kol. *Dokumenty ke studiu evropského práva*. Praha: Linde. 2002. str. 476-478

²³ TICHÝ, L. a kol. *Dokumenty ke studiu evropského práva*. Praha: Linde. 2002. str. 474-475

připustil, že tyto předpisy mohou v některých případech vést k omezení volného pohybu zboží, aniž by se dalo hovořit o opatření s rovnocenným účinkem. (tzv. pravidlo rozumu). Je tomu tak v případech, pokud jsou příslušná ustanovení považována jako nezbytná pro splnění oprávněných požadavků vyplývajících zejména z nutnosti efektivního fiskálního dohledu, ochrany veřejného zdraví, poctivých obchodních transakcí a ochrany spotřebitele.

Pro budoucnost tak v rámci Evropské unie byla zajištěna nová rovnováha, která je tvořena dvěma základními stavebními kameny. Státy nesmějí vytvářet normy bránící dovozu zboží z jiných zemí (*judikatura Cassis de Dijon*), mohou však vydat legislativu, která reguluje domácí trh, pokud tím nedochází k diskriminaci dovážených výrobků tzn. pokud se na domácí i dovážené výrobky vztahují stejná pravidla (*judikatura Keck*²⁴).

Omezení dovozu a vývozu je však nadále možné. Součástí *článku 30 Amsterodamské smlouvy* jsou i přesně vyjmenované výjimky, na jejichž základě mohou členské státy dál uplatňovat předpisy, přestože tyto předpisy jsou vlastně opatřením s rovnocenným účinkem. Tento článek konkrétně říká, že: „Ustanovení článků 28 a 29²⁵ nevylučují zákazy nebo omezení dovozu, vývozu nebo tranzitu odůvodněné veřejnou mravností, veřejným pořádkem, veřejnou bezpečností, ochranou zdraví a života lidí a zvířat, ochranou rostlin, ochranou národních kulturních statků, které mají uměleckou, historickou nebo archeologickou hodnotu, nebo ochranou průmyslového a obchodního vlastnictví. Tyto zákazy nebo omezení nesmějí však sloužit jako prostředky svévolné diskriminace nebo zastřeného omezování obchodu mezi členskými státy.“

Česká republika je ve zprávě Evropské komise z roku 2002 hodnocena velmi příznivě co se týče přebírání evropské legislativy týkající se technických požadavků na výrobky. V souladu s úpravou EU je rovněž český zákon o odpovědnosti výrobce za škodu způsobenou vadou výrobku. Na českém trhu musí být také každý výrobek, splňující požadavky nového přístupu, opatřen značkou CE. Od poloviny roku 2001 vstoupila

---

²⁴ Francouzský zákon zakazuje tzv., pře prodej se ztrátou, jde o patření na ochranu malých obchodníků proti prodejním praktikám supermarketů, které prodávají některé zboží se ztrátou. Tento předpis porušili francouzští obchodníci Keck a Mithouard, kteří ve Štrasburku prodávali kávu se ztrátou, aby tak čelili příhraniční konkurenci nedalekých německých supermarketů, kde podobný zákaz prodeje se ztrátou neexistuje. Pro porušení tohoto zákona bylo vůči nim vedeno trestní stíhání. Soud ve Štrasburku předložil Evropskému soudnímu dvoru otázku tohoto znění: „Je francouzský zákaz přeprdeje se ztrátou slučitelný se zásadami volného pohybu zboží, služeb a kapitálu, volné soutěže na společném trhu a nediskriminace z důvodu státní příslušnosti?“ Odpověď v tomto případě zní, že článek 30 smlouvy o ES je třeba vykládat tak, že se nepoužije na zákonodárství členského státu stanovující obecný zákaz přeprdeje se ztrátou.

²⁵ Článek 28 Amsterodamské smlouvy zní: „Kvantitativní omezení dovozu jakož i veškerá opatření s rovnocenným účinkem jsou mezi členskými státy zakázána.“; Článek 29 Amsterodamské smlouvy zní: „Kvantitativní omezení vývozu jakož i veškerá omezení s rovnocenným účinkem jsou mezi členskými státy zakázána.“

v platnost dohoda mezi ČR a EU, která umožňuje, aby české autorizované zkušebny potvrzovaly shodu výrobků. České certifikáty, zatím vydávané v deseti kategoriích výrobků, jsou tak uznávány v zemích EU. Takže odpadá dosavadní certifikace nutná v zemích EU.

Česká republika také vybudovala odpovídající síť institucí (jako např. Český normalizační institut, Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, Český institut pro akreditaci, Česká obchodní inspekce, Státní zemědělská a potravinářská inspekce), nutných pro splnění technických požadavků na výrobky a kontrolu nad trhem. Jelikož již před vstupem do EU byla česká legislativa prakticky v souladu s evropskou legislativou týkající se technických požadavků na výrobky, česká strana nepožádala v této oblasti o žádné odklady a přechodná období.

5.2. Ochrana duševního vlastnictví

Ochrana vynálezů a ochranných známek je předpokladem pro to, aby se zdravé úsilí o inovace a obchodní úspěchy jejich nositelům vyplácelo a aby z nich zároveň mohl mít užitek co nejširší okruh spotřebitelů. Právní systém EU však brání na jedné straně volný pohyb zboží a na druhé straně práva k duševnímu vlastnictví. Logicky z tohoto vyplývá jasný rozpor v případě, že výrobek s registrovaným patentem, který byl uveden na trh jedné země, má být nakoupen jinou firmou a prodáván v jiných členských zemích. Tento problém vyřešil Evropský soudní dvůr svým rozhodnutím z roku 1978, kterým zavedl tzv. teorii vyčerpání práv. Tato teorie říká, že pouze majitel patentu nebo licence, případně ochranné známky může jako jediný zboží vyrobit a uvést na trh. Tím se však jeho výlučné právo vyčerpává a dalším obchodním aktivitám spojeným s uvedením na trhy dalších členských zemí nemůže již majitel zabránit. Možnost obrany je zde pouze v případě, že došlo k nelicencované výrobě, napodobení ochranné známky atd.

V oblasti patentové ochrany existuje od roku 1973 *Evropská patentová úmluva*, která však vznikla mimo EU²⁶. Tato Úmluva umožňuje získat na základě jediné přihlášky a jediného udělovacího řízení patent buď v několika, nebo případně ve všech členských státech namísto složité registrace v každém ze států zvlášť. Přihláška se podává u Evropského patentového úřadu v Mnichově v jazyce francouzském, anglickém nebo německém, přičemž se v ní uvede, pro jaké státy si přihlašovatel přeje získat evropský

---

²⁶ V současné době je členských států dvacet: vedle všech patnácti členských zemí EU jsou to ještě Švýcarsko, Lichtenštejnsko, Monako, Kypr a Turecko.

patent. Tento patent je v podstatě svazkem patentů národních, což znamená, že v každé zemi, pro kterou byl evropský patent udělen, má jeho majitel stejná práva a stejné povinnosti, jako majitel národního patentu. Po udělení evropského patentu je majitel nucen provést ještě jeho validaci: to znamená, že musí podat u úřadů průmyslového vlastnictví jednotlivých států překlad patentového spisu do úředního jazyka tohoto státu a musí zaplatit administrativní poplatek, což evropský patent značně prodražuje.²⁷

Kromě evropského patentu začne Evropský patentový úřad v časovém horizontu několika let udělovat také patenty Společenství - tzv. komunitární patenty. Ty se budou od evropských patentů lišit tím, že nebudou svazkem národních patentů, ale skutečně jednotnými a nedílnými patenty, platnými na území celé Evropské unie. Podle zatím dostupných návrhů odpadne u komunitárních patentů finančně nákladná fáze validace. Patent bude překládán jen v případě sporu o jeho porušení. Tento nový instrument by měl být finančně únosný rovněž pro malé a střední podniky.

Evropskou ochrannou známku (Community Trade Mark, CTM), která platí na celém území EU, je od dubna roku 1996 možné získat na základě jediné přihlášky a jediné řízení. Přihláška se podává u Úřadu pro harmonizaci ve vnitřním trhu se sídlem ve španělském Alicante v jazyce anglickém, německém, francouzském, španělském nebo italském. Náklady na získání této ochranné známky jsou podstatně nižší než souhrn nákladů na získání národních ochranných známek v jednotlivých státech.²⁸

Oblast ochrany duševního vlastnictví představuje dále také nový autorský zákon, který v návaznosti na komunitární legislativu upravuje zejména počítačové programy, satelitní vysílání, databáze, nájemní a úvěrová práva, autorská a související práva a v neposlední řadě autorská práva v informační společnosti. Zákon odráží z velké části požadavky Smlouvy Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO)²⁹ o právu autorském a o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech, ke kterým Česká republika přistoupila v roce 2002.

5.3. Daňová politika

Nejvýraznějším rokem souvisejícím se změnami daňového systému, byl v ČR rok 2004. Řada změn souvisela se vstupem ČR do EU, avšak celá řada změn byla spojena především s reformou veřejných financí.

---

²⁷ Viz příloha č. 5: Ochrana průmyslového vlastnictví v EU – Náklady na získání evropského patentu

²⁸ Viz příloha č. 5: Ochrana průmyslového vlastnictví v EU – Náklady na získání Evropské ochranné známky

²⁹ WIPO = World Intellectual Property Organisation

Členské státy EU mají stále velmi odlišné daňové systémy, které přes snahu Komise EU dosud nebyly harmonizovány. Zejména nepřímé daně, jako daň z přidané hodnoty nebo spotřební daň, vyrovnávání fiskální konkurence vyžadují. Podíl těchto daní na konečné ceně výrobku je totiž relativně vysoký. Při nulové harmonizaci v daňové oblasti by mohlo dojít k neudržitelnému zvýhodnění konkurenceschopnosti zboží ze zemí, kde jsou uplatňovány mnohem nižší sazby. Proto má Evropská unie snahu oblast nepřímých daní co možná nejvíce harmonizovat. Pro daň z přidané hodnoty (dále jen DPH) je základním předpisem tzv. *Šestá směrnice o dani z přidané hodnoty* přijatá v roce 1977, která navázala na sérii předchozích směrnic přijatých od počátku 70. let, od kdy je tato daň v EU uplatňována. Šestou směrnicí doplňují početná rozhodnutí Evropského soudního dvora a několik desítek novelizací. Směrnice a její novely definuje celou řadu záležitostí jako například dodání zboží, poskytnutí služeb, okamžik uskutečnění zdanitelného plnění, kdo jsou osoby podléhající dani, z jakých transakcí se daň platí a samozřejmě alespoň do určité míry harmonizuje také výši DPH. Konkrétní sazby DPH jsou ponechány na jednotlivých členských státech, evropská legislativa stanovuje pouze základní mantinely. Daň z přidané hodnoty musí být stanovena procentem ze základu daně a musí být principiálně stejná, ať už se jedná o zboží nebo služby. Členské státy mohou disponovat až třemi sazbami DPH – základní a jednou až dvěma sazbami sníženými. Minimální úroveň základní sazby je stanovena na 15%. Minimální úroveň snížené sazby DPH je 5 %. Snížené sazby mohou být využity jen u zboží a služeb, které jsou výslovně uvedeny v příloze H směrnice.³⁰ Aktuální situace je taková, že v členských zemích jsou sazby DPH velice rozdílné.³¹

Se vstupem do EU se pro české podnikatelské subjekty snížila hranice pro registraci k DPH. Obrat, při jehož dosažení se osoba bude muset registrovat jako plátce DPH, byl snížen na částku 1 milión korun (35 tisíc eur) za 12 předcházejících po sobě jdoucích kalendářních měsíců. V tomto si ČR vymohla výjimku ve vztahu k ostatním zemím EU, kde je tento limit 30 tisíc eur.

14. února 2006 ministři financí Evropské unie definitivně schválili dohodu o snížené sazbě daně z přidané hodnoty. Pro občany České republiky a rovněž pro podnikatelské subjekty to znamená, že dálkové vytápění elektrinou, plynem a uhlím natrvalo zůstane ve snížené sazbě DPH. Co se týče rekonstrukce bytů a domů, úklidových a domácích prací, všechny tyto služby pravděpodobně zůstanou ve snížené sazbě do roku 2010 a bytová

---

³⁰ Viz příloha č. 6: Seznam zboží a služeb podléhajících snížené sazbě DPH

³¹ Viz příloha č. 7: Základní sazby DPH v zemích EU

výstavba do roku 2007. I když tato prognóza nevypadá jak pro české stavební firmy, tak pro samotné občany nikterak lákavě, česká vláda si stanovila za cíl vytvořit kategorii sociálního bydlení, u kterého by se mohla snížená sazba uplatňovat trvale. Takzvané sociální bydlení je totiž obsaženo v příloze směrnice H, která vyjmenovává zboží a služby ve snížené sazbě. Tento pojem není na evropské úrovni definován a proto záleží na každém členském státu, jak obsah tohoto termínu vymezí ve své legislativě. V ČR by podmínky měly být stanoveny tak, aby se do definice sociálního bydlení vešlo přes sedmdesát procent nové výstavby. V základní sazbě by tak zůstaly pouze velké byty a domy s větší výměrou. Nadále by měla platit snížená sazba DPH u rekonstrukcí a oprav bytového fondu.

Jelikož mezi členskými státy Evropské unie nedochází z hlediska EU k vývozu, ale pouze k intrakomunitárnímu plnění bez pravidelných celních kontrol, byly zrušeny dříve používané jednotné celní deklarace (JCD). Tyto byly nahrazeny výkazy pro Intrastat³², které umožňují sledovat obchod mezi jednotlivými členskými státy EU. Český podnikatel by měl vědět, že pro obchody s členskými zeměmi EU byly zavedeny nové pojmy, vývoz byl nahrazen novým pojmem odeslání a dovoz je nyní nazýván přijetím. Je třeba mít však na paměti, že pojmy dovoz a vývoz nadále zůstávají platné při obchodech s třetími zeměmi mimo EU. České podnikatelské subjekty mohou na internetových stránkách Českého statistického úřadu nalézt základní informace k Intrastatu, podrobný popis, jak vyplnit výkaz. Je také možné využít příručku, která je ČSÚ pravidelně vydávána při jakýchkoliv změnách v této oblasti.³³

Další změnou pro podnikatelské subjekty v souvislosti se vstupem do EU byla nová pravidla pro placení DPH při obchodování s Unií. Základním pravidlem je, že pokud prodává plátce DPH z jedné členské země plátcí DPH v jiné členské zemi, je zboží účtováno bez DPH. Registraci plátce DPH v jiné členské zemi si prodávající musí ověřit v komunitárním systému výměny informací v oblasti DPH (VIES)³⁴. V tom případě DPH přiznává a platí příjemce (kupující) ve své zemi podle místních předpisů a sazeb. V případě, že plátce DPH z jedné členské země prodává zboží neplátcí DPH v jiné členské zemi, účtuje prodejce zboží včetně DPH a DPH přizná a platí ve své zemi podle místních pravidel a sazeb. Pro kontrolu nároku na osvobození obchodních transakcí při dodávkách

---

³² Viz příloha č. 8: Výkazy pro Intrastat

³³ Internetový odkaz týkající se Intrastatu: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/intrastat_new

³⁴ VIES = VAT Information Exchange System – k ověřování daňového identifikačního čísla plátce slouží internetová stránka: <http://www.europa.eu.int/vies>

plátcům DPH do jiných členských států EU od DPH vyplňuje dodavatel tzv. souhrnné hlášení, které poté předkládá finančnímu úřadu.³⁵

5.4. Celní politika

Se vznikem celní unie začalo Společenství vůči třetím zemím vystupovat jako jeden celek. Žádná členská země proto nemůže provádět vlastní, zcela nezávislou zahraničně obchodní politiku a utvářet své vnější hospodářské vztahy vůči vnějšímu světu zcela samostatně. Členské země přenesly dobrovolně příslušné kompetence v oblasti zahraničního obchodu na Evropskou komisi a Radu. Existují však také určité oblasti, v nichž členské země mohou provádět samostatné kroky v obchodních vztazích se zahraničím. Samozřejmostí zůstává pravomoc členského státu rozhodovat o tom, co se bude vyvážet a dovážet a s kým bude stát obchodovat.

Většina celních příjmů směřuje do společného rozpočtu EU. Cla se uvalují na zboží dovážená do zemí Unie z třetích zemí, avšak země, v níž zahraniční výrobek poprvé překročí vnější hranice Unie, nemusí být a většinou také není adresátem dovozu (např. Holandsko). Bylo proto rozhodnuto, že členská země, přes jejíž hranice se zahraniční výrobek dostal na teritorium EU, si ponechá ke krytí nákladů své celní správy 10 % výnosu cel (v roce 1999 bylo rozhodnuto zvýšit tento podíl na 25 %). Cla tvoří jeden z tzv. vlastních zdrojů evropského rozpočtu a jsou odváděna automaticky ve výši 75 % z vyměřeného, nikoliv však z vybraného cla. To znamená, že v případě, že danému státu není clo obchodníkem zapláceno, musí tento závazek vůči EU uhradit sám. Vzhledem k tomu, že zhruba dvě třetiny obchodů zemí EU se odehrávají mezi jednotlivými členskými státy samotnými a také proto, že v mezinárodním obchodě se celní sazby postupně snižují, představuje výnos z cel klesající příjmovou položku rozpočtu EU. V předběžném rozpočtu na rok 2006 clo například tvoří pouze 12 %.

---

³⁵ Komunitární systém výměny informací v oblasti DPH se nazývá VIES (VAT Information Exchange System). Stránka VIES: <http://www.europa.eu.ent/vies>

6. Volný pohyb služeb, osob a kapitálu

6.1. Volný pohyb služeb

V moderní ekonomice výrazně vzrůstá úloha služeb. Sektor služeb soustřeďuje v zemích EU zhruba 100 milionů zaměstnaných osob, což představuje více než 65 % práceschopného obyvatelstva. Vytváří přitom více než dvoutřetinový podíl na hrubém domácím produktu. Důležitým aspektem je i to, že je jediným sektorem, v němž vznikají nové pracovní příležitosti. Cílem EU od samého začátku bylo, aby pohyb služeb mezi členskými zeměmi byl na jednotném trhu zcela uvolněn, což mělo jejich poskytovatele vystavit silnější konkurenci a zákazník měl mít větší výběr.³⁶

Princip liberalizace služeb byl zakotven již při vzniku ES. Ve *Smlouvě o založení ES* jsou této problematice věnovány *články 43 až 48*, které se týkají práva podnikání a dále *články 49³⁷ až 55* hovořící přímo o službách. Přesná definice služeb je obsažena v *článku 50*, který říká: „Za služby se podle této smlouvy pokládají úkony poskytované zpravidla za úplatu, pokud nejsou upraveny ustanoveními o volném pohybu zboží, kapitálu a osob.

Služby zahrnují zejména:

- a) činnosti průmyslové,
- b) činnosti obchodní,
- c) činnosti řemeslné,
- d) činnosti v oblasti svobodných povolání.

Aniž by tím byla dotčena ustanovení kapitoly týkající se práva podnikání, může poskytovatel služby za účelem jejího poskytnutí dočasně provozovat svou činnost ve státu, kde je služba poskytována, za stejných podmínek, jaké tento stát ukládá svým vlastním příslušníkům.“

Zcela konkrétně se volný pohyb služeb týká služeb v dopravě, telekomunikacích, bankovníctví, pojišťovnictví, dále poradenských služeb, v neposlední řadě také již zmíněných svobodných povolání, jako jsou lékaři, advokáti atd.

---

³⁶KADLČÁK, R.; ŠMEJKAL, V.; URBAN, L. *Průvodce podnikatele Evropskou unií*. Praha: MZV ČR, 2000. str. 23-27

³⁷Stěžejní článek 49 konkrétně zní: „Podle následujících ustanovení jsou zakázána omezení volného poskytování služeb uvnitř Společenství pro příslušníky členských států, kteří podnikají v některém jiném státu Společenství než příjemce služeb. Na návrh Komise může Rada kvalifikovanou většinou rozšířit použitelnost této kapitoly též na příslušníky třetích států, kteří poskytují služby, a kteří podnikají uvnitř Společenství.“

Volný pohyb služeb zahrnuje v Evropské unii dva odlišné aspekty:

1. **Svobodu poskytování služeb**, která umožňuje podnikům z jednoho členského státu poskytovat služby klientům sídlícím v jiném členském státě, aniž by se poskytovatel nebo zákazník museli vzájemně přemístit. Poskytování služeb přes hranice je v současnosti významně podporováno rozvojem telekomunikací a informačních technologií, nebylo by však možné ani bez předchozího uvolnění kapitálových toků. Volný pohyb služeb je tak úzce spjat s volným pohybem kapitálu, nehledě na důležitost poskytování služeb v oblasti bankovníctví nebo pojišťovnictví.
2. **Svobodu usazování a podnikání**, která se týká volného pohybu výrobních faktorů mezi členskými státy a umožňuje, aby podnik z jednoho členského státu přemístil své sídlo do jiného státu, nebo si zde otevřel pobočku. Zvláštní povaha mnoha služeb vylučuje jejich poskytování přes hranice a naopak vyžaduje fyzickou blízkost poskytovatele a zákazníka. Může jít přitom jak o právnické, tak o fyzické osoby. Volný pohyb služeb se tak výrazně dotýká volného pohybu osob, který je nemyslitelný bez možnosti v jiném členském státě pracovat.

6.1.1. Liberalizace jednotlivých druhů služeb

- V oblasti uvolnění trhu dopravních služeb se postupovalo velice pomalu, teprve v roce 1988 bylo rozhodnuto o odstranění národních kvót pro dopravce z jiných členských zemí. Byla stanovena řada pravidel, týkajících se technických a bezpečnostních předpisů pro nákladní automobily, požadované kvalifikace a potřebného finančního zázemí. Pro sjednocení soutěžních podmínek na jednotném dopravním trhu byla harmonizována řada technických a sociálně politických předpisů jako např. váha vozidel, pracovní doba či volno řidičů.
- Pokud jde o leteckou dopravu situace zde byla poněkud odlišná. Bylo třeba odstranit národní monopoly, které většina států měla v oblasti letecké dopravy a umožnit tak vstup konkurence do mezinárodní dopravy tzn. na jednotlivá národní letiště. V této oblasti od 1. ledna 1993:
  - byl stanoven princip volné tvorby cen leteckými společnostmi. Státy mohly do tvorby cen zasahovat pouze s odvoláním na ochrannou klauzuli, která umožňovala

zohlednit specifický zájem veřejné služby nebo rovnovážného teritoriálního přístupu.

- byla vytvořena komunitární licence na základě společných kritérií.
- byla zavedena konkurence na všech mezinárodních linkách uvnitř společenství.

Ve skutečnosti však již v polovině devadesátých let bylo požadované liberalizace v mnoha státech dosaženo. Vytvoření evropského trhu letecké dopravy tak bylo od roku 1997 skutečností. Jeho výhody pocítil zejména spotřebitel, který si mohl vybrat z většího počtu letů za mnohem příznivější ceny než kdykoli předtím.

- Pokud jde o telekomunikace, první byly na počátku 90. let otevřeny konkurenci telekomunikační a datové služby pro podniky. K celkové liberalizaci sektoru došlo v roce 1998, kdy si i domácnosti mohly zvolit svého operátora pro pevnou telefonní síť. Byly vytvořeny dozorčí orgány trhu, které poskytují licence a sledují chování subjektů, které na trhu působí. Přínos pro spotřebitele byl značný. Odhaduje se, že v některých zemích Evropské unie poklesly poplatky za telefon až o 40 %.³⁸
- Liberalizace finančních služeb si vyžádala harmonizaci podmínek pro zakládání a provoz finančních institucí a v návaznosti na to bylo třeba upravit i dozor nad těmito institucemi. 1. ledna 1993 vstoupila v platnost směrnice, která zavedla dva základní principy v oblasti finančních služeb:
  - *Princip jednotné licence*: Banka, která pro své působení získala souhlas dozorčího orgánu v domovské zemi, má právo volného poskytování služeb i svobody usazování, aniž by musela žádat o další povolení v jiné členské zemi. Pravidla pro zřízení dceřiné společnosti v jiné zemi jsou sjednocena tak, že směrnice stanovuje minimální hranici vlastního jmění ve výši 5 miliónů eur, kterou může členský stát zvýšit nebo naopak snížit (například pro banky a spořitelny s regionální působností). Hostitelskému státu musí být také sdělena všechna jména akcionářů, kteří vlastní více než 10 % kapitálu. Toto opatření má za cíl posílit dozor nad bankovním trhem.
  - *Princip dozoru orgány domovského členského státu*: Před přijetím této směrnice platil opačný princip dozoru orgány hostitelského státu, který ukládal všem pobočkám plnit všechny jeho předpisy. To v konečném důsledku znamenalo, že

---

³⁸ Oficiální internetové stránky zastoupení Evropské komise v ČR: www.evropska-unie.cz

finanční instituce mnohokrát musely vést až několik rozdílných účetnictví. Nový princip dozoru ze strany domovského státu umožňuje domácímu dozorcímu orgánu kontrolovat činnost finančních ústavů, které mají na jeho území sídlo, včetně všech jeho dceřiných společností a poboček v zahraničí. Tato změna pravidel si však vynucuje stále užší spolupráci mezi dozorcími orgány členských zemí.

Dozorové mechanismy mající za cíl chránit stabilitu finančního sektoru a bezpečnost vkladů zákazníků, bylo tedy v souvislosti s liberalizací služeb jednoznačně třeba posílit. Proto byly přijaty dvě zásadní směrnice. Za prvé to byla směrnice o vlastním jmění finančních ústavů a za druhé směrnice o ukazateli kapitálové přiměřenosti, která nařizuje úvěrovým ústavům zachovávat jistý poměr mezi vlastním jměním a jejich úvěrovou angažovaností, jejíž celková výše je vypočtena v závislosti na stupni rizika. Toto ustanovení má za cíl harmonizovat standardy platné v členských zemích a chránit stabilitu bankovního sektoru, ale také zajistit, aby pro všechny bankovní ústavy platily stejné podmínky konkurence.

Aby se však zamezilo zneužití uvolněného trhu finančních služeb, byla v roce 1991 přijata směrnice, která má zabránit praní špinavých peněz, které se stalo aktuálním v souvislosti s uvolňováním pohybu kapitálu. Evropská legislativa stanovila identifikační povinnost, která znamená pro finanční instituce povinnost zjišťovat totožnost každého klienta, se kterým má obchodní vztah a každého klienta, s nímž uzavírá libovolnou transakci přesahující 15 000 eur. Takto získané záznamy má instituce povinnost uchovávat po dobu nejméně pěti let od zániku kontraktu. A poté v případě podezření jsou finanční instituce povinny spolupracovat s příslušnými orgány. Obdobné harmonizační směrnice jako pro finanční ústavy byly přijaty i pro pojišťovny a investiční společnosti. Cílem takovýchto opatření je účinně skloubit svobodu podnikání a poskytování služeb po celém území EU s nutností zajistit dostatečnou stabilitu trhu stanovením minimálních požadavků.

- Do oblasti volného pohybu služeb patří rovněž úplná liberalizace veřejných zakázek, vyhlášených v členských zemích národními nebo místními orgány. V minulosti byla běžná praxe, že byly přitom preferovány domácí firmy před zahraničními, avšak na jednotném vnitřním trhu není takováto praxe v žádném případě přípustná. Veřejné zakázky, které musí být včas ohlašovány v Úředním věstníku ES, jsou přístupné potenciálním zájemcům ze všech členských zemí Unie a žádný z nich nesmí být diskriminován z důvodů jiné státní příslušnosti.

- V 90. letech pokračovalo další otevírání sektoru služeb jako jsou audiovizuální služby, telekomunikace, energetika či poštovní služby. Na rozdíl od dosti pokročilého stupně otevření jednotného trhu telekomunikačních služeb, postupuje liberalizace služeb v energetickém sektoru pomaleji. V oblasti poštovních služeb je situace obdobná, i když postupem času dochází k liberalizaci těchto služeb, tato liberalizace ještě není zcela u konce. Uvolnění většiny těchto služeb pro konkurenci znamenalo i narušení bývalých státních monopolů, které tradičně zajišťovaly právě telekomunikace, poštovní služby nebo energie. Vytvoření společného trhu na úrovni společenství tak znamenalo i výrazný zásah do vnitřního uspořádání ekonomik členských států, kde liberalizace odstranila původní "přirozené" monopoly.

6.1.2. ČR a volný pohyb služeb

Česká legislativa v oblasti volného pohybu služeb poskytovaných bankovním sektorem je z větší části kompatibilní s předpisy EU. Evropskou komisí je oceňován bankovní dohled, harmonizace v pojišťovnictví není však ještě plně dokončena.

Převzetí a zavedení evropských pravidel pro volný pohyb služeb má pro ČR zásadní význam, zejména s ohledem na předchozí negativní zkušenosti s fungováním bankovního sektoru. Chování podniků poskytujících finanční služby dostalo závazný rámec, který by měl jednou provždy zabránit poškozování věřitelů, tunelování těchto finančních institucí a především zatěžování veřejného rozpočtu převodem škod na stát. Finanční instituce by se tak měly stát důvěryhodnějšími.

Česká republika nepožádala o žádná přechodná období v kapitole o volném poskytování služeb, jedinou výjimkou byla lhůta do konce roku 2004 pro plné otevření domácího trhu zemním plynem. V oblasti dopravních služeb budou moci čeští dopravci vstupovat na dopravní trhy zemí Unie až po stanoveném přechodném období, nejpozději však k 1.květnu 2009.

6.1.3. Současná situace v oblasti liberalizace služeb

16.2. 2006 byla Evropským parlamentem v prvním čtení schválena směrnice o liberalizaci služeb. Tato směrnice přes značná očekávání byla nakonec odhlasována ve značně zúžené formě. Proto, aby byla přijata, se muselo přistoupit ke kompromisu, což mimo jiné znamenalo vyřazení tzv. principu země původu³⁹. Dále nakonec ve směrnici zůstaly pouze služby stavebních, reklamních a projekčních firem, vyřazeny byly takzvané hospodářské služby obecného zájmu (dodávky vody, plynu, odvoz odpadů), bezpečnostní služby, služby agentur pro zprostředkování práce, většina zdravotních služeb (kromě soukromých zdravotních služeb), právní služby, veřejně prospěšné nevýdělečné služby a nakonec byl seznam doplněn ještě o sázky, loterie a některé sociální služby. Navíc bylo již původně řečeno, že směrnice se nevztahuje na finanční, dopravní a telekomunikační služby.

Schválený text ukládá vládám, aby zaručily volný přístup služeb z jiných států EU na své území. Zakazuje jejich diskriminaci, nerovné a nepřiměřené zacházení. Vypočítává překážky, které úřady nesmějí cizím poskytovatelům služeb klást do cesty. Umožňuje jim ovšem, aby omezily či zakázaly přístup služeb z důvodů veřejné bezpečnosti, pořádku, zdraví či ochrany spotřebitelů. Hostitelské země například mohou vyžadovat dodržování svých minimálních mezd a zdravotních pojištění či ekologických norem. Přičemž většina oblastí se bude řídit pravidly hostitelské země. Avšak schválené formulace jsou značně nepřesné, takže úřady v hostitelské zemi budou moci i nadále klást cizincům různé překážky například pod záminkou zajištění bezpečnosti či ochrany životního prostředí.

I přesto, že přijatá směrnice má značně upravenou podobu a to v neprospěch ČR i ostatních nových členů EU, je její přijetí krokem vpřed v oblasti liberalizace služeb, i když podstatně menším. České vládě však stále zůstává naděje, že se v průběhu schvalovacího procesu ještě podaří do směrnice vrátit princip země původu i některé oblasti služeb, které byly vyřazeny, jako například právní, sociální či zdravotní služby.

Přetrvávající problémy mají v praxi dvě podoby. První problém představují certifikáty a osvědčení, které jsou po českých živnostnících požadovány. Například v Německu je na práci a materiál vyžadována výhradně certifikace z německých zkušeben TÜV, což pro české podnikatele znamená, že nemohou používat materiál od českých firem, i když mají na výrobky evropská osvědčení. Dalším problémem jsou zaměstnanci,

---

³⁹ Tento princip znamená, že se podnikatel může v jiné zemi řídit při poskytování služeb pravidly vlastní země.

pro které je vždy nutné získat pracovní povolení. V této oblasti je zase těžké, aby byl zaměstnanec vpuštěn na pracovní trh hostitelské země. Dále také v případě Německa je českým podnikatelům odmítáno uznání živnostenských listů. Aby byly uznány za právoplatné podnikatele v oboru je nutné mít souhlas profesní komory, což představuje nejen složení zkoušek, ale rovněž nutnost zavázat se pracovat za ceny obvyklé. Takto dochází k tomu, že český podnikatel ztrácí konkurenční výhodu, kterou měl v ceně a německý podnikatel raději sjedná obchod s Němcem. Pokud vstoupí v platnost směrnice v té podobě, v které prošla 16.2. 2006 prvním čtením v Evropském parlamentu, pak se pro české firmy cesta k pracovnímu povolení nijak zvlášť neusnadní. Jedinou změnou bude zjednodušení ověřování živnostenských listů, což bude vyřizovat jediný úřad. Je evidentní, že základní změnou, která by pomohla českým podnikatelům, by byla možnost řídit se při práci v cizině předpisy vlastní země⁴⁰.

„Směrnice o službách odhaluje jeden z unijních paradoxů. Ačkoli je svobodné nabízení služeb zakotveno v základní unijní smlouvě, tato svoboda zůstává zatím jen na papíře. Podle Evropské komise odstranění překážek pro živnostníky přitom pomůže vytvořit desetitisíce nových pracovních míst.“⁴¹

Plné využití služeb na celoevropské bázi by přitom mohlo výrazně přispět k hospodářskému růstu a zvyšování zaměstnanosti. Nešlo by pouze o kvantitativní zvýšení podílu služeb na celkovém hospodářství. Zesílení soutěže v rámci unie by zvýšilo konkurenceschopnost evropských služeb na zahraničních trzích v době, kdy se státy sdružené ve Světové obchodní organizaci zavazují k jejich postupné liberalizaci v celosvětovém měřítku.

V soudobé ekonomice se nabídka služeb stále více prolíná s nabídkou zboží a strategie průmyslových firem ukazují, že konkurenční schopnost prodávaného zboží je možné podpořit i jakousi přidanou hodnotou (dobrý záruční servis, zajímavá nabídka financování). Liberalizace evropského trhu služeb je tak podmínkou vyváženého fungování trhu se zbožím. Výrazně z ní těží také spotřebitel, který má větší výběr služeb za nižší ceny. Z těchto skutečností jasně vyplývá zásadní vliv liberalizace služeb na samotný vývoj ekonomiky EU.

---

⁴⁰ KUBÁTOVÁ, Z. *Cizina je pro nás dál zavřená, říkají podnikatelé*. MF Dnes, 2006, r. XVII, č. 41, str. B1

⁴¹ GROHOVÁ, J. *Unie svede tuhý boj o živnostníky*. MF Dnes, 2006, r. XVII, č. 38, str. B2

6.2. Volný pohyb osob

Pro volný pohyb osob byl stěžejní rok 1993, kdy bylo Maastrichtskou smlouvou zavedeno občanství unie zajišťující automaticky každému občanovi členského státu EU svobodu pobytu a usazování v jiném členském státu Unie. Význam této svobody dobře vyjadřuje *Amsterdamská smlouva v článku 18*, který říká, že „každý občan unie má právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států“. Volný pohyb osob nespočívá pouze ve volném pohybu pracovníků, ale všech osob, tzn. také studentů, penzistů a dalších osob mezi něž patří rodinní příslušníci těchto osob, za podmínky, že mají dostatek prostředků a jsou nemocensky pojištěni. EU zaručuje všem občanům členských zemí

- právo ucházet se o zaměstnání v kterékoli členské zemi,
- právo pohybovat se za tím účelem volně po území členských států,
- právo pobývat v kterékoli členské zemi za účelem výkonu zaměstnání v souladu s předpisy daného státu,
- zůstat na území státu i po skončení zaměstnání,
- využívat bez diskriminace všech sociálních práv (práva na mzdu, na vzdělání a na ochranu zdraví),
- právo nabývat v dané zemi majetek.

Existují pouze dvě omezení týkající se volného pohybu osob. První se týká činností spjatých s výkonem veřejné moci, které mohou být vyhrazeny pouze státním příslušníkům domovského státu. *Článek 39 Smlouvy o založení ES* hovoří o volném pohybu osob obsahuje mimo jiné i odstavec čtvrtý, který zní: „Ustanovení tohoto článku neplatí pro zaměstnání ve veřejné správě.“ Státy dále mohou omezit právo volného pohybu z důvodu veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti a ochrany zdraví. Pro ekonomicky činné osoby jsou tato omezení stanovena v *článcích 49 odstavec 3 a 46 Smlouvy o založení ES*, ale logicky se dnes vztahují na všechny osoby, které výhod volného pohybu požívají.

Volný pohyb osob mezi členskými zeměmi bylo možné zajistit jen odstraněním řady překážek. Mezi dva nejhlavnější problémy patří

- *sociální zabezpečení osob pracujících v jiné členské zemi,*
- *uznávání odborné kvalifikace získané v domovské zemi.*

Osobám odcházejícím za prací do jiné členské země je v Evropské unii poskytnuta záruka, že neztratí práva a nároky, které získaly předtím v domovské zemi. Toto je upraveno na základě zásad, které říkají, že migrující pracovníci platí sociální pojištění pouze v jedné zemi, že o práva nabytá v předchozím období nepřicházejí, že důchody nabyté v kterékoli z členských zemí se vyplácejí oprávněné osobě, i když pobývá v jiném členském státě, přičemž délky období, po které pojištění trvá, se počítají, ať pracovník působí v kterékoli členské zemi. Mezi národními systémy pojištění (sociální, nemocenské, důchodové) existuje propojení, které zajišťuje, že migrující pracovník si nezhorší své sociální postavení.

Složitější je problém, jak uznávat kvalifikaci nabytou v jiné členské zemi. Tento problém byl zpočátku řešen přesným vymezením kvalifikačních požadavků pro výkon různých profesí. Po složitých jednáních byly vydány vždy dvě směrnice vymezující kvalifikační požadavky pro danou profesi. První z nich sjednocuje požadavky na vzdělání, které jsou pro vykonávání dané profese nezbytné. Takto dosažené sblížení kvalifikační úrovně umožňuje přistoupit k přijetí následující směrnice o vzájemném uznávání dokladů o vzdělání. Mezi takto upravené profese patří lékaři, pro které byly v roce 1973 přijaty směrnice 75/362 a 75/363, které byly později nahrazeny směrnicí 93/16/ES. V oblasti lékařských a lékárnických profesí byl vytvořen obdobný systém pro zdravotní sestry (směrnice 77/452 a 77/453 z roku 1977), stomatology (směrnice 78/686 a 78/687 z roku 1978), veterináře (směrnice 78/1026 a 78/1027 z roku 1978) a v menší míře i pro porodní asistentky (směrnice 80/154 a 80/155 z roku 1984). V případě lékárníků přistoupila Rada pouze ke zjednodušení svobody usazování, nijak ale neřešila otázku poskytování služeb. Pro architektky byla směrnice o zjednodušení práva na usazování a vzájemném uznávání dokladů o studiu přijata Radou v roce 1985. Co se týče advokátů, v této oblasti byla přijata směrnice 77/248 obsahující princip vzájemného uznávání titulu advokáta, avšak až v roce 1998 byla Radou a Evropským parlamentem přijata směrnice 98/5/ES k usnadnění trvalého výkonu povolání advokáta v jiném členském státě, než v tom, kde byla získána kvalifikace. Kromě lékařských a farmaceutických povolání, architektů a advokátů přijala postupně Rada mnoho směrnic, které se týkaly usnadnění práva poskytování služeb a svobody usazování dalších profesí. Šlo například o silniční a říční dopravce, samostatně výdělečné osoby v pojišťovnictví nebo holiče.

Jelikož se však tento přístup ukázal jako velmi časově náročný, byla v roce 1988 Radou přijata směrnice o obecné úpravě pro uznávání vysokoškolských diplomů udělených po ukončení nejméně tříletého odborného vzdělání. Tato směrnice ukládá členským státům uznat odpovídající diplom získaný v jiném členském státě, a to i tehdy, nepřistoupilo-li dosud společenství k podrobné harmonizaci vzdělání, na jehož základě je možné diplom získat. V případě, že rozdíl v délce vzdělání dosahuje mezi členskými státy alespoň jeden rok, může hostitelský stát podmínit uznání diplomu prokázáním pracovních zkušeností v dané oblasti, nařídit vykonání rozdílové zkoušky nebo účast na vyrovnávací stáži.⁴²

Pro další skupiny profesí bylo provedeno srovnání odborné kvalifikace (u pracovníků v automobilových servisech, stavebnictví, pohostinství, při provozování nákladní dopravy a dalších) získané v jednotlivých členských zemích.

6.2.1. Schengenská dohoda

Volný pohyb osob mezi členskými zeměmi byl dlouhou dobu doprovázen kontrolou osob při přechodu hranic. Výrazným ulehčením svobody cestování bylo přijetí *Schengenské dohody*, která si v roce 1985 předsevzala zrušit na vnitřních hranicích celní a policejní kontroly osob. Jejími signatářskými státy byly zpočátku pouze Německo, Francie a země Beneluxu. Tato dohoda nebyla součástí práva ES, a aby vstoupila v platnost, musela být nejdříve ratifikována zúčastněnými zeměmi. Otevírání hranic bylo považováno za citlivý problém, neboť v něm nešlo pouze o prosazení práva na volný pohyb osob. Prostor, který měl díky Schengenu vzniknout, měl být rovněž prostorem bezpečnosti a práva. A tak byla v roce 1990 přijata *Prováděcí konvence k Schengenské dohodě*, ve které se signatářské země mimo jiné zavázaly harmonizovat podmínky překračování hranic a podmínky příslušných kontrol, zavést společnou vízovou politiku a posílit policejní a justiční spolupráci. Důležitou součástí Prováděcí dohody je společný automatizovaný „Schengenský informační systém“, který má zajistit bezpečnost při pohybu osob po teritoriu zúčastněných zemí. Schengenský prostor bez hranic vstoupil v platnost v roce 1995 zrušením kontrol na letištích Francie, Německa, Španělska, Portugalska a zemí Beneluxu. V roce 1997 své hraniční kontroly zrušily i Itálie, Rakousko a Řecko. Ke konvenci dále přistoupilo Švédsko, Dánsko a Finsko. Statut asociovaných zemí získalo Norsko a Island, které s ostatními skandinávskými zeměmi tvořily Severskou pasovou unii.

---

⁴²KADLČÁK, R.; ŠMEJKAL, V.; URBAN, L. *Průvodce podnikatele Evropskou unií*. Praha: MZV ČR, 2000. str. 52-55

Velká Británie spolu s Irskem vzhledem ke své specifické ostrovní poloze dohodu odmítli. Na hranicích těchto dvou států se tedy občané EU i nadále setkávají s policejní a celní kontrolou. S touto kontrolou je však možné se ojediněle setkat i na hranicích států, které již přistoupily k Schengenské dohodě a to z důvodu ochrany před terorismem, pašováním drog, zbraní atd. Je-li to nutné, je možné dočasně pasové kontroly na vnitřních hranicích EU obnovit i z jiných důvodů, například svatba španělského prince, mistrovství Evropy ve fotbale v Beneluxu.

Amsterdamská smlouva z roku 1997 prostřednictvím *Protokolu o převzetí schengenského systému do rámce Evropské unie* začlenila původně autonomní mezistátní dohody do právního rámce Unie.

Česká republika si orientačně jako termín vstupu do „Schengenu“ a zrušení hraničních kontrol vytyčila říjen 2007, obdobně jako další "visegrádští" sousedé.

6.2.2. ČR a volný pohyb osob

Uvolňování volného pohybu pracovníků ve vztahu k novým členským zemím je pro některé členské země politicky citlivý problém. Na ČR má vliv hlavně přechodné období, které bylo poskytnuto Německu a Rakousku, jelikož tyto dvě země jsou minimálně z poloviny hlavní cílovou zemí pro pracovníky z východní Evropy. Řada členských zemí naproti tomu oznámila, že otevře své pracovní trhy osobám z nových členských zemí bezprostředně po jejich přijetí do Unie (Nizozemí, Dánsko, Švédsko). Česká republika stejně jako další nově přistupující země střední a východní Evropy, přijala rozhodnutí Unie, avšak vymínila si, že může podobně omezovat přístup na svůj pracovní trh vůči osobám ze současných i nových členských zemí.

6.3. Volný pohyb kapitálu

Volný pohyb kapitálu má mezi čtyřmi základními svobodami klíčové postavení – dá se říci, že bez volného pohybu kapitálu by se ostatní tři svobody nemohly v plné míře vůbec uskutečnit:

- volný pohyb zboží by nemohl fungovat bez uvolnění běžných plateb mezi subjekty různých zemí
- volný pohyb osob by se nemohl uskutečnit bez práva migrujícího pracovníka odesílat část svého výdělku zpět do své mateřské země

- volný pohyb služeb zahrnující finanční trhy nelze otevřít bez pohybu peněz a kapitálu mezi členskými zeměmi.

Příliv a odliv kapitálu mezi zeměmi znamená, že lze efektivně ukládat domácí úspory a že lze rozšiřovat investiční aktivity mimo domácí trh. Jak občan, tak podnikatel má výhodu většího výběru, kterou mu poskytuje celoevropský finanční trh. Přitom pohyb kapitálu se děje ve dvou formách. Jednak jde o pohyb kapitálu v materializované podobě (účast v podnicích, nemovitosti) a jednak v peněžní podobě (převod peněz, úvěry, cenné papíry). Zásady volného pohybu kapitálu shrnuje *Amsterdamská smlouva v článcích 56 až 60*, výjimky omezující volný pohyb kapitálu se vztahují prakticky pouze na vztahy vůči třetím zemím. Konkrétně článek 56 odstavec 1 říká: „V rámci stanoveném touto kapitolou jsou zakázána všechna omezení pohybu kapitálu mezi členskými státy a mezi členskými státy a třetími zeměmi.“ Obdobný zákaz platí i pro omezování plateb.

Uvolněný pohyb kapitálu je přínosem jak pro občany a podniky, tak pro vlády členských zemí – jejich hospodářská, měnová a rozpočtová politika je prostřednictvím volných finančních trhů vystavena většímu tlaku a kontrole, což je nutí provádět disciplinovanou a obezřetnou hospodářskou politiku.

Jediná omezení pohybu kapitálu v rámci Evropské unie tak v současné době představují pouze případy ospravedlnitelné na základě daňových kontrol a kontrol obezřetného dohledu.

6.3.1. ČR a volný pohyb kapitálu

Evropská komise ve svém hodnocení ČR z roku 2002 konstatovala, že v oblasti pohybu kapitálu byla téměř dokončena harmonizace české právní úpravy. Česká koruna je volně směnitelnou měnou, byly uvolněny zahraniční investice a byla zrušena omezení na běžném účtu platební bilance. Čeští občané mohou ukládat své úspory na vkladových účtech v zahraničí, české právní subjekty mohou bez předchozího povolení vydávat dluhopisy na zahraničních kapitálových trzích. Aby se zamezilo praní špinavých peněz, byly zrušeny stávající, pro ČR specifické vkladní knížky na doručitele.

České republice byla povolena dvě přechodná období v oblasti volného pohybu kapitálu:

1. Vzhledem k rozdílným cenám nemovitostí a k rozdílům v kupní síle obyvatelstva ČR a EU požádala naše republika o pětileté přechodné období po přijetí do EU pro nabývání tzv. sekundárního obydlí pro občany EU.

2. Sedmileté přechodné období po přijetí do EU při nabývání zemědělské a lesní půdy občany EU, s výjimkou pozemků pro potřeby podnikání právním subjektům registrovaným v naší zemi.

ČR má dokonce právo požádat o prodloužení těchto přechodných období, a to o další tři roky.

7. Důsledky vstupu ČR do EU

V důsledku vstupu České republiky do EU se pro české podnikatele mnohé změnilo. Tato změna má jak kladné, tak záporné stránky. Podnikatel, který v celoevropské konkurenci obstojí a využije všechna pozitiva, která EU nabízí, by se do budoucna mohl stát jedním z mnoha subjektů využívajících Unii ke svému vlastnímu prospěchu.

Jakožto právoplatný členský stát EU má ČR, respektive podnikatelské subjekty z ČR, od 1. května 2004 právo využívat otevřeného unijního trhu zahrnujícího nejen země bývalé patnáctky, ale rovněž nové členské země. Vzhledem ke společné obchodní politice EU by český podnikatel měl ocenit také protidumpingovou politiku, kterou Unie společně uplatňuje proti třetím zemím. Členství v Unii pro podnikatele dále představuje vyšší nároky na etiku podnikání, na plnění technických předpisů, norem vč. dodržování ekologických standardů, přísnější předpisy na ochranu spotřebitele, pracovně právní předpisy. Na druhou stranu by podnikatelské subjekty měly ocenit stabilizované podnikatelské prostředí s jasnými pravidly hospodářské soutěže, zvýšení právní ochrany podnikání, snadnější přístup ke kapitálu, například s využitím Evropské investiční banky či možnost zúčastnit se výběrových řízení na veřejné zakázky v ostatních zemích Unie. Dalším nemalým přínosem pro firmy je možnost ucházet se o finanční podporu ze společných programů EU nebo strukturálních fondů. Podnikatel, respektive každý, kterého se týká problematika projednávaná Evropskou komisí, má jakožto člen Unie dále možnost vyjádřit se k danému tématu pomocí veřejné konzultace. Kromě ostatních opravných prostředků dává Unie také možnost řešení problému mimosoudní cestou s využitím takzvaných center SOLVIT.

Pro maximální využití všech zmíněných kladů a vyvarování se možných chyb podnikatelské subjekty musí mít k dispozici příslušné informace včas a pokud možno v co nejpřesnější formě. Toto je v ČR zajišťováno množstvím institucí, které se specializují právě na to, jak podnikateli podat všechny informace, které potřebuje.

7.1. Informační zdroje o EU

Pro české podnikatelské subjekty je v rámci různých organizací provozována řada projektů, které v počátcích měly za úkol připravit podnikatele na vstup do EU a nyní by měly napomoci k hladkému průběhu vztahů podnikatelů s Evropskou unií, k větší informovanosti o Unii samé i o jejích programech apod. Mezi těmito projekty můžeme

zmínit zřízení Informačních míst pro podnikatele, Dispečinku informací o EU pro podnikatele či Euroklubu, které jsou zaštiťovány Hospodářskou komorou ČR. Neméně významnou organizací je Česká podnikatelská reprezentace při Evropské unii. Existuje však nespočetně různých jiných organizací, které podnikatelům mohou poskytnout stejně hodnotné informace.

7.1.1. Informační místa pro podnikatele

Informační místa pro podnikatele (InMP) fungují již od září roku 2003. Slouží především pro potřeby malých a středně velkých firem, pro něž vstup České republiky do EU představoval vysokou míru rizika. Kromě kanceláří projektu Informačních míst pro podnikatele v jednotlivých městech, paralelně vznikla rovněž oborová koordinační místa, která se specializují na otázky z konkrétních oblastí podnikání.

InMP by měla sloužit zejména těm subjektům, které dávají přednost osobní pomoci daného pracovníka před samostatným vyhledáváním informací. Do každé z regionálních či oborových kanceláří projektu může přijít kdokoli s jakýmkoli podnikatelským dotazem, přičemž InMP garantují zpracování odpovědi do deseti dnů. Informace jsou poskytovány formou veřejné služby zdarma, avšak je možné využít i ostatních komerčních služeb.

7.1.2. Dispečink informací o EU (nejen) pro podnikatele

Cílem dispečinku je soustřeďovat zprávy o tom, kde jsou k dispozici aktuální a podnikatelsky vysoce zajímavé informace o evropské integraci a šířit je prostřednictvím médií a "multiplikátorů" k co nejvyššímu počtu potenciálních zájemců. Produktem dispečinku je pravidelný čtrnáctidenní katalog, který poskytuje aktuální přehled nových konferencí, seminářů, publikací a databází s tematikou EU, a to s přímými kontakty na organizátory akcí. Tento katalog je prostřednictvím elektronické pošty distribuován na více než 350 adres médií, organizací, informačních center, podnikatelských organizací a profesních sdružení, z nichž 65 % tyto informace dále rozšiřuje, což dává podnikatelům jasnou příležitost se k těmto informacím snadno dostat.

7.1.3. Česká podnikatelská reprezentace při Evropské unii(CEBRE)

Česká podnikatelská reprezentace při Evropské unii je zastoupením tří hlavních českých podnikatelských organizací Hospodářské komory, Svazu průmyslu a dopravy a Konfederace zaměstnavatelských a podnikatelských svazů, která působí s podporou Ministerstva průmyslu a obchodu ČR v Bruselu již od roku 2002. Hlavním posláním

CEBRE je obhajoba zájmů českých podnikatelů na evropské scéně a poskytování cílených informací o Evropské unii pro podnikatelský sektor.

Podnikatelské subjekty mohou využít celou řadu služeb spojených s problematikou EU, mezi kterými je možné zmínit monitoring oborových aktualit, manažerské stáže, komplexní poradenství v oblasti fondů a programů EU jako např. vyhledávání potenciálních zahraničních partnerů. Kontaktním místem bruselského zastoupení pro členy Hospodářské komory je na území ČR Centrum pro evropskou integraci HK ČR.

7.1.4. Další zdroje informací

Mezi další projekty, které více či méně informují o EU či napomáhají podnikatelům v součinnosti s EU patří například Euroklub, který je jakýmsi neformálním diskusním fórem podnikatelů, kteří se v rámci něj scházejí nejméně šestkrát ročně. Cílem je diskutovat o aktuálních otázkách spojených s úspěšnou integrací ČR do EU s vysokými představiteli domácí politiky nebo s nezávislými experty na uvedenou problematiku. Společná stanoviska a požadavky členů Euroklubu jsou pak adresovány odpovědným orgánům. Dále pak EuroInfo Centra, která jsou řízena Evropskou komisí a zaměřují se na podobné služby jako InMP, Podnikatelská a inovační centra poskytující malým a středním podnikům komplexní spektrum služeb zaměřující se na inovace v průmyslu a službách podporujících průmysl. Dále můžeme jmenovat Regionální poradenská a informační centra, která jsou neziskovými institucemi, založenými na základě partnerství veřejného a soukromého sektoru jako nezávislá regionální sdružení právnických osob. Tato centra slouží jednak rozběhu nových malých a středních podniků, jednak při dalším rozvoji již existujících podniků tak, že těmto podnikům poskytují komplexní poradenské, informační a vzdělávací služby. Koordinaci tohoto projektu má na starosti Agentura pro rozvoj podnikání.

7.2. Instrument veřejné konzultace⁴³

Se vstupem do Evropské Unie dostal český firemní sektor spolu s dalšími tzv. stakeholders⁴⁴ možnost vyjádřit se k problematice, která je projednávána Evropskou Unií. Mezi nástroje využívané často Evropskou komisí patří tzv. veřejné konzultace. Jedná se v

---

⁴³ JAKUBCOVÁ, B.; HRADIL, O.; DUDA, M. *Česká firma v Evropské Unii – Proměňte své šance na větším hřišti*. Svaz průmyslu a dopravy ČR ve spolupráci s Hospodářskou komorou ČR, CzechTrade, Českomoravskou záruční a rozvojovou bankou a Oborovou kontaktní organizací pro průmyslový V+V v ČR, 2004. str. 7-8

⁴⁴ Tzn. ti, kterých se daný problém týká

podstatě o konfrontaci určitého legislativního návrhu, který Komise právě připravuje, s těmi, kterých se týká. To Komisi umožňuje získat názory na danou problematiku od lidí, kteří se v dané oblasti denně pohybují a důkladně ji znají. Díky častému využívání jsou tyto konzultace Evropské komise velice jednoduše přístupné pro všechny. Komise za tímto účelem zřídila samostatnou webovou stránku, na které jsou zveřejněné veškeré aktuálně otevřené konzultace.⁴⁵

Instrument veřejné konzultace používá Evropská komise v různých okamžicích legislativního procesu. Někdy se jedná o předběžnou konzultaci, kdy Komise zjišťuje, zda vůbec existuje potřeba danou oblast určitým způsobem upravit. Jindy zase jde o otázku technického řešení dané problematiky, tak aby bylo co nejjednodušší a uživatelsky příjemné. Doba, po kterou je daná konzultace otevřená, je relativně krátká. Jedná se většinou o maximálně dva měsíce. V této době je třeba, aby se podnik seznámil s návrhem Komise, důkladně ho zanalyzoval a zpracoval připomínky, které mohou být ve všech úředních jazycích EU. Pro zjednodušení vyhodnocování konzultací je jejich základem většinou interaktivní dotazník, který může být doplněn příspěvkem v klasické formě připomínek k jednotlivým bodům zveřejněného konzultačního dokumentu. Výsledky, které po skončení a vyhodnocení konzultace zveřejňuje Evropská komise, lze nalézt na stejné internetové adrese jako otevírání těchto konzultací. Statistika již uzavřených konzultací jasně vypovídá o tom, že se subjekty ČR ještě jako kandidátské země EU velice hojně zapojovaly do jednotlivých veřejných konzultací. Čeští podnikatelé by do budoucna měli tento instrument využívat co nejvíce, jelikož je to jedna z variant, jak se plnohodnotně vyjadřovat k novým evropským pravidlům a tak moci spoluutvářet podmínky pro obchod, ale i samotný život v EU.

7.3. Veřejné zakázky⁴⁶

Veřejné zakázky tvoří 16,3 % hrubého domácího produktu Evropské unie. Což jasně vypovídá o tom, že i české firmy by se měly zajímat o účast v nich. Ukazuje se, že skrytým problémem pro účast českých firem ve veřejných zakázkách v Evropské unii by mohla být neznalost procedur a legislativy s nimi spojených. Na úrovni Evropské unie je oblast

---

⁴⁵ Webová stránka Evropské komise věnovaná veřejným konzultacím:

http://europa.eu.int/yourvoice/consultations/index_en.htm. Anotace o všech nově zveřejněných konzultacích v češtině je možné nalézt také na www.cebre.cz. Aktuálně otevřené konzultace viz příloha č. 9

⁴⁶ KADLČÁK, R.; ŠMEJKAL, V.; URBAN, L. *Průvodce podnikatele Evropskou unií*. Praha: MZV ČR, 2000.

veřejných zakázek upravena formou směrnic⁴⁷, které jsou jednotlivými členskými státy transformovány do národních právních řádů. Každý stát tak do svého zákona o veřejných zakázkách promítá řadu podmínek, které mají souvislost s celým národním právním řádem a liší se od zákonů ostatních členských států.

K hlavním problémům, s nimiž se české podnikatelské subjekty při veřejných zakázkách setkávají, patří technické překážky, nedostatek informací o místním podnikatelském prostředí či přístup k informacím ve srozumitelném jazyce, absence osobních kontaktů v zemi, kde je veřejná zakázka vypsána, včas předané technické podklady a obzvláště zajištění rovného přístupu mezi domácími a zahraničními uchazeči.

Vedle zásady nediskriminace na základě země původu, je pro firmy rovněž důležité znát některé další principy, které pro veřejné zakázky platí, a které by v případě jejich zájmu o určitou veřejnou zakázku mohly být užitečné:

1. Každá zakázka převyšující dle směrnic prahovou hodnotu pro veřejnou zakázku musí být zveřejněna v Úředním věstníku EU. Podniky by si měly především všimnout ročních plánů zakázek, které jsou zveřejňované zadavateli na začátku každého rozpočtového roku. Toto by mělo jasně upozornit případné zájemce na možnost ucházet se o zakázku, během roku pak stačí jen očekávat zveřejnění v Úředním věstníku EU.
2. Veřejný zadavatel může volit mezi třemi postupy výběru dodavatele. Může se jednat o otevřený, omezený či vyjednávaný postup výběru. Vždy je však nutné předem zveřejnit zvolený postup, přičemž jiné než otevřené výběrové řízení je zpravidla připuštěno jen výjimečně.
3. Co se týče technické specifikace, zakázky musejí být přednostně uváděny v evropských normách a jen pokud neexistují, může zadavatel použít normy národní nebo jiné mezinárodní. V případě použití normy národní je logicky značně omezen prostor pro firmy ze zahraničí. Často se tak stává, že nutnost vyhovět zadání zakázky pro tyto firmy znamená výrazné zvýšení nákladů, které pak v důsledku může vést k opuštění záměru zúčastnit se zakázky. Je však nutné, aby zadavatel vybíral dodavatele na základě ceny či celkové ekonomické efektivity, nikdy nesmí dojít k výběru na základě nezveřejněných kritérií.
4. Zadavatel má povinnost ve stanovené lhůtě 15ti dnů informovat všechny neúspěšné uchazeče a udat jim důvod jejich odmítnutí. Navíc zadavatel musí vypracovat zprávu o smlouvě uzavřené s vítězem výběrového řízení, kde musí uvést jak důvody jeho výběru,

---

⁴⁷ Soubor čtyř směrnic souvisejících s veřejnými zakázkami: směrnice 92/50 EHS, 93/36 EHS, 93/37 EHS a 98/4 ES

tak důvody odmítnutí ostatních uchazečů. Základní údaje o kontraktu jsou pak publikovány v Úředním věstníku EU.

5. Evropská úprava prostřednictvím směrnice o opravných prostředcích poskytuje účinnou ochranu neprávem odmítnutým uchazečům, kteří mají právo na přezkumné řízení, v němž mohou požadovat zrušení diskriminačních a protiprávních rozhodnutí.

7.4. Programy EU

Zatímco před vstupem České republiky do EU byla pro malé a střední podniky dostupná finanční podpora hlavně z prostředků předvstupních programů a ze zdrojů Evropské investiční banky, která poskytuje úvěry za výhodnějších podmínek než komerční banky, nyní jsou pro podniky dostupné i strukturální fondy EU. Tyto fondy jsou pro české podniky asi nejvýznamnějším zdrojem finanční podpory, o kterém se rozhoduje přímo v České republice. Kromě nich však existuje řada dalších programů financovaných EU, které ve svém souhrnu pokrývají téměř všechny hospodářské a společenské oblasti.⁴⁸ Evropská unie rovněž podporuje rozvoj i mimo své hranice pomocí programů zaměřených na různé geografické oblasti. Pro střední Evropu byl vytvořen již zmiňovaný program Phare, dále pak Sapard a Ispa, které byly takzvanými předvstupními programy. Mezi dalšími podpůrnými programy a granty EU je možné jmenovat 6. Rámcový program na podporu výzkumu a vývoje, Víceletý program na podporu malých a středních podniků a podnikání (MAP), podporu odborného vzdělávání představuje program Leonardo da Vinci, podpora audiovizuálního průmyslu je zajišťována projektem Media plus, dále pak například Life III zaměřený na ochranu životního prostředí, Program inteligentní energie či Granty v oblasti dopravy a energetiky.

Téměř ke všem programům vyhlášených Evropskou unií lze najít podrobnější informace na Internetu⁴⁹, kde se potenciální zájemce může seznámit s podrobnějšími podmínkami účasti v programu – může se dozvědět, jaké jsou oprávněné náklady projektů, termíny pro předkládání projektových žádostí, výše grantového spolufinancování zajišťovaná ze strany EU (výjimečně se jedná o 100 %) apod. Z důvodu efektivnější administrace některých programů EU jsou v členských státech zřízeny národní agentury

---

⁴⁸ Pro ilustraci lze namátkou uvést výzkum a vývoj, dopravu, kulturu, podnikání či ochranu životního prostředí.

⁴⁹ Základní webový portál Evropské komise, kde je možné nalézt přehled dostupných grantů financovaných z prostředků Evropské unie, je: http://europa.eu.int/grants/index_en.htm.

(resp. kontaktní, informační místa), které mají za úkol poskytovat informace a popř. i administrovat jednotlivé fáze programů.

Strukturální fondy

V oblasti strukturálních fondů by výše podpory na období 2004 – 2006 pro Českou republiku měla činit 1.525 mld. eur. Už jen tato skutečnost by měla české podnikatelské subjekty nutit k zamyšlení nad případným ucházením se o podporu z těchto fondů. Proto je nutné vědět, jak strukturální fondy fungují. Základem jsou připravené programové dokumenty, podle kterých se ve většině případů rozdělují prostředky ze strukturálních fondů. Příprava těchto dokumentů byla v kompetenci vybraných ministerstev, která je konzultovala s Evropskou komisí. Konečným výsledkem je existence sedmi programových dokumentů, které jsou:

1. Operační program Infrastruktura – řídicí orgán programu – ministerstvo životního prostředí
2. Operační program Rozvoj lidských zdrojů - řídicí orgán programu - ministerstvo práce a sociálních věcí
3. Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství - řídicí orgán programu – ministerstvo zemědělství
4. Operační program Průmysl a podnikání - řídicí orgán programu – ministerstvo průmyslu a obchodu
5. Společný regionální operační program (SROP) – řídicí orgán programu – ministerstvo pro místní rozvoj
6. Jednotný programový dokument (JPD) pro cíl 2 Praha – řídicí orgán programu - ministerstvo pro místní rozvoj
7. Jednotný programový dokument (JPD) pro cíl 3 – Praha řídicí orgán programu - ministerstvo práce a sociálních věcí

V těchto programových dokumentech jsou stanoveny rozvojové priority, které budou ze SF podporovány. Priority jsou dále rozčleněny na jednotlivá opatření, jež lze interpretovat jako specifitěji vymezené oblasti podpory. I přes jejich ještě poměrně obecný popis lze na základě těchto opatření jasně vyloučit programy, o které podnikatel nemá zájem, například z důvodu naprosto nevyhovujícího předmětu podnikání. Tento postup dává podniku možnost přesně se zaměřit na některý z programů a do budoucna se snažit využít finanční pomoci právě z tohoto programu. Podnikatelským subjektům mohou

dále pomoci tzv. programové dodatky⁵⁰, kde jsou obsaženy detailnější informace o jednotlivých opatřeních, které již většinou dovolují zájemci definitivně rozhodnout, zda jeho projektový záměr spadá do aktivit oprávněných k financování. Zajímavým aspektem programových dodatků je skutečnost, že je možné je v průběhu implementace programu měnit, přičemž jejich úprava podléhá schválení monitorovacího výboru. Avšak pro zájemce o podporu tento dokument ještě stále neříká vše. Všechny náležitosti, podle kterých by podnikatelský subjekt mohl napsat a předložit relevantní projekt, by mu měl poskytnout řídicí orgán programu, popř. jím pověřené zprostředkující orgány, které jsou odpovědné za výběr projektů. Z tohoto důvodu zpracovávají zmíněné orgány tzv. prováděcí manuály. V těchto manuálech by měl zájemce o podporu najít všechny informace potřebné pro přípravu a realizaci projektu jako např. veškerou zadávací dokumentaci, metodické pokyny pro žadatele, které umožní předkladateli připravit projekt a seznámit se s podmínkami, které se na jeho projekt budou vztahovat v průběhu i po ukončení jeho realizace, obvykle je součástí také vzor standardní smlouvy. V některých případech je u vyhlášení programů dobrým zvykem zveřejňovat také podrobná hodnotící kritéria včetně váhy jednotlivých hodnotících kritérií, podle kterých budou projekty při výběru posuzovány. Tato kritéria mohou velice pomoci při samotné tvorbě projektu. Žadatel o podporu ze strukturálních fondů se může již během utváření jednotlivých částí projektu snažit zkonfrontovat své návrhy s hodnotícími kritérii a tak vlastně předem předpokládat, kde by mohl mít projekt případně slabá místa a dle parametrů kritérií je odstranit. Odhalit případné formální a věcné nedostatky projektu a získat další nové podněty pro zapracování do projektu, které zvýší jeho šance na schválení - to pak již obvykle vyžaduje asistenci odborníků a komunikaci přímo v místě podávání žádosti.

Je nejen velmi složité vypracovat správným způsobem žádost, ale v případě, že podnik uspěje a získá tak finanční podporu ze strukturálních fondů, je poté především složité během realizace dodržovat veškerá stanovená pravidla a pokyny EU. Jednou z nejvýznamnějších a pracovně nejnáročnějších povinností příjemce podpory je nutnost každé tři měsíce vypracovat monitorovací zprávu.

Například konkrétní příjemce podpory, který získal dotaci z Evropského sociálního fondu v rámci Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů, mnohdy zpracovává již zmíněnou monitorovací zprávu s využitím třech pracovníků nejméně týden, což jasně vypovídá o obsáhlosti tohoto dokumentu. Přílohou monitorovací zprávy je kopie každého

---

⁵⁰ Viz např. Ukázka vybraných částí popisu opatření v programovém dodatku Operačního programu průmysl a podnikání v příloze č. 10

jednotlivého dokladu týkající se projektu, který je financovaný ze strukturálních fondů, což v důsledku znamená, že zpráva může mít až cca. 200 stran. Dále konkrétně v případě evropských sociálních fondů má příjemce podpory povinnost zveřejnit výběrové řízení na jednotlivé dodavatele projektu na internetových stránkách www.esfer.cz a to nad rámec zákona o veřejných zakázkách už nad limit pět set tisíc korun. Nezanedbatelnou povinností je také nutnost přesného dodržování rozpočtu projektu pouze s menšími odchylkami.

Pro podniky, které se rozhodnou využít podpory ze strukturálních fondů, bude realizace projektů při dodržování všech požadovaných postupů jednoznačně obtížnější⁵¹ v porovnání se situací, kdy by projekt financovaly samy. V případě takového rozhodnutí bude třeba mít určitou míru odvahy a především trpělivosti, která souvisí se zvýšenou byrokratickou zátěží, dále bude rovněž zapotřebí věnovat zvýšenou pozornost přípravě rozpočtu. Přes uvedené potenciální problémy je však zřejmé, že se ve většině případů vyplatí využít příležitosti dostupných prostředků ze strukturálních fondů Evropské unie. Přínejmenším mohou být realizovány takové projekty, které by s využitím ostatních finančních zdrojů podniky uskutečnily jen stěží. Je také logické, že firma, která se již jednou ucházela o podporu ze strukturálních fondů a získala ji, bude mít do budoucna jasnou konkurenční výhodu před ostatními podniky. Po zkušenostech z předchozího projektu bude pro ní totiž mnohem snazší rozhodnout se, zda se vůbec o podporu ucházet a v konečném důsledku je zřejmé, že získá výhodnější startovací pozici.

7.5. Definice malého a středního podniku⁵²

Pro české firmy v souvislosti s členstvím ČR v EU je velmi důležitá definice malého a středního podniku (MSP). Důvodem je výjimka ze zákazu státní pomoci, kterou Unie povoluje právě pouze MSP. Tyto podniky jsou jedním ze základních prvků hospodářství Evropské unie a tvoří více než 99 % všech registrovaných firem v Unii. Vytvářejí také cca 65 milionů pracovních příležitostí a jejich podíl na hrubém domácím produktu se pohybuje kolem 60 %. Právě díky těmto aspektům a rovněž vzhledem k určitým nevýhodám, které jsou pro MSP typické (jako např. menší kapitálová síla a administrativní kapacita, ztížený přístup k úvěrům), byla EU tato výjimka povolena. Přesná definice MSP je nejdůležitější

---

⁵¹ Viz. např. Řídící struktura Operačního programu průmysl a podnikání v příloze č. 11

⁵² JAKUBCOVÁ, B.; HRADIL, O.; DUDA, M. *Česká firma v Evropské Unii – Proměňte své šance na větším hřišti*. Svaz průmyslu a dopravy ČR ve spolupráci s Hospodářskou komorou ČR, CzechTrade, Českomoravskou záruční a rozvojovou bankou a Oborovou kontaktní organizací pro průmyslový V+V v ČR, 2004. str. 3-4

pro podniky, které se chtějí ucházet o finanční podporu takto poskytnutou přímo z rozpočtu Evropské unie nebo z rozpočtů národních.

Definice, která v rámci EU platí od 1. ledna 2005 ponechala základní kritérium, tedy počet zaměstnanců podniku, nadále na úrovni 250 zaměstnanců. Přičemž je nutno podotknout, že počet zaměstnanců se vyjadřuje v tzv. ročních jednotkách práce, tj. v počtu plných pracovních úvazků ve firmě. Z čehož vyplývá, že částečné úvazky se musí přepočítat na celé. Změna ve srovnání s předešlou definicí MSP by měla firmám spíše pomoci, než uškodit. Došlo totiž k navýšení maximálních limitů pro obrat firmy a její celková aktiva⁵³. V případě středních firem se u obratu jedná o zvýšení o celých 20 %. Postup je takový, že se pro stanovení kategorie podniku kromě počtu zaměstnanců uplatňuje vždy jen jedna hodnota, buď obrat nebo celková aktiva. Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky již zpracovalo novelu zákona číslo 47/2002 Sb. o podpoře malého a středního podnikání, kterou se ruší dosavadní definice MSP a zavádí se přímý odkaz na novou definici MSP dle EU.

Pro firmy, které se takto zařadily mezi MSP to znamená, že se mohou rovněž začít ucházet o podporu v rámci EU či samotného členského státu určenou právě MSP.

Je však nutné, aby podniky stále sledovaly novinky v této oblasti, Evropská komise totiž předpokládá, že k určitým úpravám definice malých a středních podniků bude docházet i nadále, především co se týče ukazatelů obratu a celkových aktiv, a to vždy s ohledem na ekonomický vývoj v rámci EU. Takto pozměněná definice by tak v budoucnu mohla pomoci dalším podnikům stát se MSP, a tak využít finanční podpory z fondů EU apod.

7.6. SOLVIT

V případě řešení sporů, které vznikají v souvislosti s uplatňováním základních komunitárních svobod, má jak český podnikatel, tak český občan možnost využít odvolání ve standardním správním řízení, podání žaloby k soudu anebo se obrátit přímo na Evropskou komisi. Mimo to dává však Evropská unie svým občanům i podnikatelům možnost využít systému mimosoudního řešení problémů, které vznikly nesprávným výkladem pravidel pro fungování vnitřního trhu EU úřady jiného členského státu EU. K tomuto slouží tzv. centra SOLVIT (z anglického SOLVE = řešit a IT = to). České centrum provozované Ministerstvem průmyslu a obchodu je součástí evropské sítě

---

⁵³ Viz. příloha č. 12: Kritéria pro malá a střední firmy

SOLVIT center propojených navzájem internetovou databází. Jednotlivá centra jsou po splnění předepsaných podmínek oprávněna vkládat stížnosti podnikatelů nebo občanů do systému a podílet se na řešení potíží.

Český podnikatel může systém ocenit zejména při překážkách v přístupu výrobků a služeb na trh, problémech při uznávání vzdělání a odborné kvalifikace, při snaze usadit se za účelem podnikání, při výkonu práce či při potížích s registrací motorových vozidel. Přičemž nespornou výhodou systému je rovněž fakt, že ho lze využít bezplatně a v neposlední řadě také rychlost řešení do 10 týdnů. Tato zmiňovaná rychlost řešení by měla podnikateli napomoci zejména v tom, aby si udržel svou pozici na trhu tzn. aby v mezidobí, kdy je spor řešen nebyl ekonomickým tlakem donucen stáhnout se z jinak slibného trhu.

8. Práva podnikatelských subjektů

Právo obchodních společností, fyzických i právnických osob, usadit se a podnikat v jiné členské zemi bylo zakotveno již v Římské smlouvě. Znamenalo to možnost společnosti z jakékoliv členské země zapojit se do hospodářského života jiné členské země bez jakékoliv diskriminace. Avšak každý členský stát tuto problematiku upravoval poněkud odlišně. Proto Evropská unie přistupuje k úpravě podnikatelského prostředí, zejména v těch oblastech, ve kterých se právní úpravy jednotlivých států výrazně odlišují. Výchozím prvkem harmonizované legislativy týkající se obchodních společností je jejich informační povinnost tzn. povinnost poskytovat v obchodním rejstříku nejdůležitější údaje každému subjektu, který hodlá vstoupit do jednání s firmou⁵⁴. Mezi tyto údaje patří zakládací listiny společnosti, statutární orgány, jména osob, které mají oprávnění jednat jménem společnosti, finanční situace společnosti, dále pak údaje o vytváření, udržování a zvyšování kapitálu akciové společnosti⁵⁵. I proto bylo nutné harmonizovat národní předpisy o účetnictví a o kvalifikaci auditorů.⁵⁶ Za tímto účelem zapracovala Česká republika příslušné směrnice ES do právního řádu ČR tak, aby systém byl funkční a pomohl zjednodušit komunikaci podnikatelských subjektů. Měl by být podporou pro podnikatele a srovnatelností výkaznictví mezi členskými státy EU by tudíž měl usnadnit fungování vnitřního trhu. Dále je komunitárním právem upravena například ochrana věřitelů a minoritních akcionářů, obchodní zastoupení, zrušení a likvidace společnosti apod. Nejvýznamnější směrnice ES v této oblasti již byly zapracovány do obchodního zákoníku ČR. Na jejich základě byla kromě výše uvedeného přijata přesnější ustanovení pro fúze a rozdělování společností⁵⁷ či přesnější pravidla pro úpravu srovnávací reklamy.

Vzhledem k tomu, že význam přesahující hranice jednoho státu mohou mít především akciové společnosti, dotýká se zvláštní komunitární právní úprava zejména jich a to v podobě Evropské akciové společnosti. Nejsou však opomenuta ani menší uskupení,

---

⁵⁴ Směrnice 68/151/EHS upravila povinnost zveřejňovat některé údaje o společnostech, neplatnost společností a jednání zakladatelů před vznikem společnosti. Vztahuje se na akciové společnosti a společnosti s ručením omezeným.

⁵⁵ Směrnice 77/91/EHS se týká zakládání akciových společností, udržení a modifikací základního jmění (oceňování nepeněžitých vkladů, dělení zisku, samokontroly, zvyšování a snižování základního jmění).

⁵⁶ Směrnice 78/660/EHS se týká účetnictví a metod oceňování. Působnost této směrnice, vztahující se původně jenom na akciové společnosti a společnosti s ručením omezeným, byla (směrnicí z 8.11.1990) rozšířena i na veřejnou obchodní a komanditní společnost. Směrnice 83/349/EHS upravuje konsolidované účty a prvky této úpravy můžeme vidět v našem zákoně o účetnictví. Směrnice 84/253/EHS upravuje schvalování osob pověřených kontrolou účetních dokumentů.

⁵⁷ Směrnice 78/855/EHS a 82/891/EHS upravují slučování a rozdělování akciových společností.

kteřá mohou využít další právní formy obchodní společnosti na komunitární úrovni, a to Evropského hospodářského zájmového sdružení.

8.1. Evropská akciová společnost (SE)⁵⁸

Po čtyřiceti letech diskusí a sporů 8. září 2004 vstoupilo v platnost nařízení Rady EU⁵⁹ o statutu evropské společnosti, které tak umožnilo vytvoření evropské akciové společnosti oficiálně označovaná jako *Societas Europaea (SE)*. Tento akt je dovršením vnitřního trhu Evropské unie v oblasti práva obchodních společností. Je totiž zřejmé, že jednotný trh musí být doplněn jednotnou právní formou. Důvody pro tvorbu právě akciové formy obchodní společnosti byly jednoznačné - akciová společnost existovala ve všech právních systémech členských států a navíc umožňovala vstup na burzu. I když je vhodné také zdůraznit důvod proti, kterým je malá přitažlivost statutu pro malé a střední podniky, neboť minimální kapitál byl v přijatém nařízení oproti návrhu z roku 1991 ještě zvýšen a evropská akciová společnost byla vždy chápána jako právní forma pro společnosti, které vyvíjejí činnost na celoevropském, příp. celosvětovém trhu.

Samotný statut evropské společnosti je rozdělen do sedmi hlav (celkem 80 článků), které mají tuto strukturu:

- Hlava I. (čl. 1 – 14) .....Obecná ustanovení
- Hlava II. (čl. 15 – 37).....Formy založení SE
- Hlava III. (čl. 38 – 60).....Struktura SE
- Hlava IV. (čl. 61 – 62).....Roční účetní závěrka a konsolidovaná účetní závěrka
- Hlava V. (čl. 63 – 66).....Zrušení, likvidace, úpadek a zastavení plateb
- Hlava VI. (čl. 67).....Doplňující a přechodná ustanovení
- Hlava VII. (čl. 68 – 80).....Závěrečná ustanovení

Tento text neupravuje problematiku SE důsledně, zmíněny jsou jen zásadní otázky, jejichž řešení musí být provedeno na evropské úrovni, ostatní jsou přenechány vnitrostátním právním řádům. Tento statut tak neupravuje pracovní a sociální právo, daňové právo, soutěžní a konkurzní právo, ani právo živnostenské ochrany.

---

⁵⁸ POILLOT-PERUZZETTO, S.; LUBY, M.; SVOBODA, P. *Evropské právo a podnik*. Praha: Linde, 2003, str. 756-759

⁵⁹ Evropská akciová společnost (SE) je upravena nařízením Rady č. 2157/2001 ze dne 8. října 2001 o statutu evropské společnosti (SE). V otázkách, které toto nařízení neupravuje, odkazuje na úpravu obsaženou ve směrnici (např. na směrnici Rady č. 86/2001/ES, k doplnění stanov evropské společnosti týkající se účasti zaměstnanců), popř. v právním řádu členského státu.

Dle článku 1 statutu evropské společnosti je SE právnickou osobou, kterou lze na území Společenství založit ve formě evropské akciové společnosti. Přičemž se k této formě společnosti v každém členském státě přistupuje tak, jako kdyby se jednalo o akciovou společnost založenou podle práva členského státu, ve kterém má sídlo. Musí se však nacházet ve Společenství, a sice v členském státě, kde se nachází i její správní ústředí. Existuje také možnost přeložit sídlo SE do jiného členského státu Společenství, aniž by přemístění vedlo k zániku SE nebo vytvoření nové právnické společnosti.

Základní kapitál SE je standartním způsobem rozvržen na akcie jako je tomu u akciové společnosti upravené českým právním řádem. Každý z akcionářů ručí jen do výše svého upsaného, tj. dosud nesplaceného, kapitálu. Výše upsaného základního kapitálu musí činit nejméně 120 000 eur, přičemž vyžadují-li právní předpisy v členském státě, v němž má SE své sídlo, vyšší upsaný základní kapitál u společností s určitým předmětem podnikání, pak se tyto předpisy použijí rovněž na danou SE. Požadovaná výše základního kapitálu má zaručovat dostatečné kapitálové zajištění pro společnost působící na evropské úrovni, současně má ale umožnit využít formy SE i malým a středním podnikatelům. Avšak přístup malých a středních podniků k této formě evropské společnosti může být značnou měrou zkomplikován prováděcími zákony k této problematice či úpravou akciového práva v různých členských zemích EU. Uplatňování takovýchto zákonů či úprav může totiž vést ke značnému zvýšení nákladů nutných k provozu společnosti. V České republice jakožto v členském státě EU, na který se nevztahuje třetí etapa hospodářské a měnové unie (tzn. ve státě, ve kterém je stále používána národní měna namísto eura), je možné uplatnit na SE mající sídlo na území státu stejné předpisy, jaké stát uplatňuje na akciové společnosti řídicí se jeho právem, pokud jde o vyjádření jejího základního kapitálu. SE přesto stále zůstává možnost vyjádřit základní kapitál také v eurech⁶⁰. Obdobné pravidlo platí i pro sestavování a zveřejňování roční účetní závěrky, případně konsolidované účetní závěrky.

Článek 11 statutu evropské společnosti obsahuje jediné ustanovení upravující firmu SE. Podle tohoto článku musí být před firmou nebo za firmou uváděna zkratka „SE“, přičemž pouze SE může uvedenou zkratku používat ve své firmě. Obchodní společnosti a jiné právnické osoby zapsané do rejstříku v členském státě před dnem vstupu tohoto

---

⁶⁰ V takovém případě je přepočítacím koeficientem mezi národní měnou a eurem přepočítací koeficient, který platil poslední den měsíce, který předcházel založení SE.

nařízení v platnost, v jejichž firmách se objevuje zkratka SE, však nemusí svou firmu měnit.

8.2. Evropské hospodářské zájmové sdružení (EHZS)⁶¹

Naprosto neutrální právní formou, která nastavuje stejné podmínky pro všechny členské státy EU, je další z právních instrumentů na úrovni EU a to Evropské hospodářské zájmové sdružení (EHZS). Právní základ tohoto instrumentu je obsažen v nařízení Rady Evropských společenství ze dne 25. července 1985 č. 2137/85. Cílem tohoto nařízení je podpora hospodářské spolupráce mezi evropskými podniky, a to zejména podniky malého a středního rozsahu, které by se chtěly podílet na projektech celoevropského rozměru. EHZS je velice jednoduchou a na vnitřní organizaci nenáročnou formou. Umožňuje svým členům, v počtu dvou až dvaceti, propojit některé z jejich ekonomických aktivit s aktivitami ostatních členů EHZS při zachování vlastní ekonomické a právní nezávislosti. Je však nutné, aby společenství mělo alespoň dva členy pocházející z rozdílných členských států EU. Členy EHZS mohou být jednak společnosti či jiné právní entity založené podle práva některého členského státu EU se sídlem v některém členském státě EU a také fyzické osoby, které vykonávají průmyslovou, obchodní, řemeslnou, zemědělskou činnost nebo svobodné povolání nebo poskytují jiné služby na území EU. Tito členové společenství nemusí poskytovat vklady a vytvářet tak základní kapitál, ale za závazky společenství ručí společně a neomezeně. Statutárním orgánem je jednatel, jehož postavení je obdobné postavení jednatele společnosti s ručením omezeným. EHZS je účetní jednotkou ve smyslu zákona o účetnictví a v daňové oblasti má EHZS a jeho členové v podstatě stejné postavení jako veřejná obchodní společnost a její společníci.

Dle nařízení Rady Evropy o EHZS a rovněž dle českého zákona o EHZS má toto společenství plnou způsobilost k právním úkonům a podpůrně se na jeho úpravu použijí obecná ustanovení obchodního zákoníku o obchodních společnostech. K založení a vzniku EHZS postačuje uzavření smlouvy o sdružení, na jejíž obsah jsou kladeny minimální požadavky, a následný zápis do příslušného rejstříku, který stanoví právní předpisy členského státu, v němž má mít EHZS sídlo. Navíc se založení či zánik EHZS oznamují v Úředním věstníku EU.

---

⁶¹ FEIGERLOVÁ, M. *Evropské hospodářské zájmové sdružení aneb nová výzva pro podnikatele*. Epravo.cz, 7. července 2004.

Tato forma společenství by do budoucna mohla přinést českým firmám nemalý užitek. Bude záležet jen na tom, do jaké míry čeští podnikatelé využijí této možnosti, která jim otevírá dveře zejména při ucházení se o veřejné zakázky na evropské úrovni či účasti v programech financovaných z veřejných zdrojů.

9. Závěr

Jak vyplývá z celé práce, pravidla podnikání na území Evropské unie nejsou ani zdaleka jednoduchou záležitostí. Evropská unie je pro podniky na jednu stranu velkým přínosem vzhledem k jednotnému vnitřnímu trhu Unie, možnosti využití finanční podpory z fondů EU či ostatním výhodám, avšak z druhé strany zakládá pro podnikatele řadu povinností, kterých byl před vstupem do EU ušetřen.

Český podnikatel potřebuje pro úspěšné zvládnutí nastalé situace mít přehled o všech změnách, které se v Evropské unii dějí proto, aby mohl flexibilně reagovat a přizpůsobit své počínání, co možná nejlépe daným podmínkám, obměňujícím se pravidlům a v neposlední řadě též různým doporučením. Ve složité struktuře Evropské komise totiž vzniká mnoho iniciativ a návrhů, z nichž řada představuje potenciální obchodní příležitosti či naopak hrozby pro soukromé firmy. Z tohoto hlediska je pro české podnikatele životně důležité mít přístup k čerstvým předpisům, dokumentům a stanoviskům zveřejňovaných institucemi Evropské unie. Včasná příprava na investičně či organizačně náročné změny právních a administrativních požadavků nebo na budoucí vývoj regulace oboru, ve kterém podnik působí, je dnes naprostou nezbytností. V případě, že podnik získá tyto důležité a ucelené informace v předstihu, lze připravit nezbytné strategické kroky firmy, jež povedou k zachování její konkurenceschopnosti na vnitřním trhu EU. Získané informace mohou také pomoci podnikům, které se ucházejí o finanční podporu z některého z fondů Unie, připravit projekt do detailů přesně a přizpůsobit ho tak požadavkům příslušného vyhlášovatele podpory. To souvisí i s předpoklady do budoucna, podnikatelé by se měli pokusit využít plně peněžních prostředků, které jim nabízí Evropská unie. Doposud tomu tak nebylo, statistiky dokazují, že čeští podnikatelé unijní prostředky ani zdaleka nevyčerpávají, i když je o jejich přidělení státu jako takovému již rozhodnuto. Kromě strukturálních fondů by se české firmy měly pokusit získat peněžní prostředky rovněž z ostatních programů EU, které však mnohdy obsahují řadu podmínek jako například nutnost zapojit do projektu určitý počet zahraničních partnerů. Velké podniky by také neměly opomíjet možnost získání přímých půjček od Evropské investiční banky. Financování v případě malých a středních podniků je možné uskutečnit prostřednictvím Evropského investičního fondu, který je součástí Evropské investiční banky.

V souvislosti s naplňováním Lisabonské strategie by české podnikatelské subjekty měly pocítit zvýšenou podporu v podobě růstu výdajů na výzkum, vývoj a inovace a dále v růstu podpory malých a středních podniků samotných. Tato strategie buduje především právě na malých a středních podnicích, jelikož v budoucnu by měly být hnací silou jak při tvorbě nových pracovních míst, tak při ekonomickém růstu obecně, což dokazuje i jejich nezanedbatelný podíl na hrubém domácím produktu Unie.

Pokud jde o implementaci českých podnikatelů do zahraničí, i přes jednotný vnitřní trh toto zůstává stále poněkud obtížné. Je tomu tak proto, že naplnění všech čtyř svobod jednotného vnitřního trhu nebylo skutečně dokončeno, například stále ještě není v platnosti tzv. princip země původu u většiny služeb či pro ČR v oblasti volného pohybu pracovníků platí některá přechodná období ze strany Německa, Rakouska a některých dalších zemí. Avšak co se týče obchodování s Evropskou unií i s třetími zeměmi, situace by pro české firmy jakožto právoplatné členy Unie do budoucna měla být pozitivní, vzhledem k celní unii na území EU i vzhledem ke společné obchodní politice, kterou EU uplatňuje vůči třetím zemím (např. cla, preferenční dohody, protidumpingová politika, liberalizační dohody). Tyto aspekty by v obchodě s třetími zeměmi měly na jednu stranu zabránit nekalým praktikám v této oblasti, ale na druhou stranu by měly v podstatě do budoucna směřovat spíše k uvolňování celosvětového obchodu, aby se z území Unie nestal jakýsi teritoriálně uzavřený prostor. Někteří podnikatelé mohli pocítit zintenzivnění obchodu se zeměmi mimo EU například také jen proto, že tyto země čekaly doslova jen na formální vstup ČR do EU.

Úplným závěrem je třeba říci, že pro české firmy ve vztahu k EU respektive k jednotnému vnitřnímu trhu Unie, je nejdůležitější stanovit si konkurenceschopnou strategii podnikání. Je třeba zanalyzovat existující podmínky tzn. vnější prostředí, jež je představováno celým jednotným trhem Unie. Podnikatel by však měl vzít na vědomí, že vývoj se v jednotlivých odvětvích může velice lišit. Vstup do EU mohl některým odvětvím velmi prospět, ale naopak i uškodit. Na základě těchto skutečností a existujících prostředků, které má firma k dispozici, je třeba stanovit konkurenceschopnou strategii tak, aby se podnik co nejlépe začlenil do struktury jednotného vnitřního trhu Evropské unie a využil všech jeho výhod.

10. Použitá literatura a zdroje

- POILLOT-PERUZZETTO, S.; LUBY, M.; SVOBODA, P. *Evropské právo a podnik*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-384-X.
- KADLČÁK, R.; ŠMEJKAL, V., URBAN, L. *Průvodce podnikatele Evropskou unií*. Praha: MZV ČR, 2000. ISBN 80-85864-83-5.
- TICHÝ, L. a kol. *Dokumenty ke studiu evropského práva*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2002. ISBN 80-7201-337-8.
- JAKUBCOVÁ, B.; HRADIL, O.; DUDA, M. *Česká firma v Evropské unii – Proměňte své šance na větším hřišti*. Praha: Svaz průmyslu a dopravy ČR ve spolupráci s Hospodářskou komorou ČR, CzechTrade, Českomoravskou záruční a rozvojovou bankou a Oborovou kontaktní organizací pro průmyslový V+V v ČR, 2004. ISBN 80-903280-2-4
- ŠMEJKAL, V. a kol. *Jak obstát v Evropě*. Praha: HK ČR, 2000. ISBN 80-9009-977-7
- HAD, M.; URBAN, L. *Evropská společenství – první pilíř EU*. Praha: MZV ČR, 2000. ISBN 80-85864-88-6.
- FIALA, P.; PITROVÁ, M. *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2003. ISBN 80-7325-015-2.
- Amsterodamská smlouva*. Praha: MZV ČR, 1999. ISBN 80-85864-73-8.
- SRBOVÁ, I.; STAŠA, J. *Zákon o živnostenském podnikání a předpisy související*. Praha: C. H. Beck, 2004. ISBN 80-7179-760-X.
- PRAVDOVÁ, M.; PRAVDA, P. *Obchodní zákoník 2006 – úplné znění s úvodním komentářem*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1604-6.
- TICHÝ, L. a kol. *Evropské právo*. Praha: C. H. Beck, 2006. ISBN 80-7179-430-9.
- GROHOVÁ, J. *Štrasburk řeší, jak budou Češi podnikat v Unii*. MF Dnes, 2006, r. XVII, č. 38, str. A1.
- GROHOVÁ, J. *Unie svede tuhý boj o živnostníky*. MF Dnes, 2006, r. XVII, č. 38, str. B2.
- GROHOVÁ, J. *Živnostníci mohou snáze na Západ*. MF Dnes, 2006, r. XVII, č. 41, str. B1.
- KUBÁTOVÁ, Z. *Cizina je pro nás dál zavřená, říkají podnikatelé*. MF Dnes, 2006, r. XVII, č. 41, str. B1.
- HRADIL, O. *Kde hledat prostor pro soukromé firmy v EU, radí v rozhovoru Ivan Pilip, viceprezident Evropské investiční banky*. Komora.cz, 2006, r. 7, č. 3, str. 25.
- KREJSA, J. *Societas Europaea – Evropská akciová společnost I*. Epravo.cz, 10.6. 2004.
- KREJSA, J. *Societas Europaea – Evropská akciová společnost II*. Epravo.cz, 8.7. 2004.

FEIGERLOVÁ, M. *Evropské hospodářské zájmové sdružení aneb nová výzva pro podnikatele*. Epravo.cz, 7.7. 2004.

[http:// www.czso.cz](http://www.czso.cz)

[http:// www.europa.eu.int](http://www.europa.eu.int)

[http:// www.evropska-unie.cz](http://www.evropska-unie.cz)

[http:// www.euroskop.cz](http://www.euroskop.cz)

[http:// www.komora.cz](http://www.komora.cz)

[http:// www.cebrecz](http://www.cebrecz)

[http:// www.businessinfo.cz](http://www.businessinfo.cz)

[http:// www.eu.ihned.cz](http://www.eu.ihned.cz)

[http:// www.tiscali.cz/euro](http://www.tiscali.cz/euro)

[http:// www.exportdo.cz](http://www.exportdo.cz)

[http:// www.integrace.cz](http://www.integrace.cz)

[http:// www.czechtrade.cz/Global](http://www.czechtrade.cz/Global)

[http:// www.epravo.cz](http://www.epravo.cz)

[http:// www.justice.cz](http://www.justice.cz)

[http:// www.mpo.cz](http://www.mpo.cz)

[http:// www.euroinfocentrum.cz](http://www.euroinfocentrum.cz)

[http:// www.arp.cz](http://www.arp.cz)

11. Seznam příloh

Jednotlivé vlny rozšíření EU.....	Příloha č.1
Evropská unie – historie, smlouvy, struktura.....	Příloha č. 2
Přehled vyjednávacích kapitol v rámci přístupových jednání ČR s EU.....	Příloha č. 3
Zahraniční obchod ČR podle zemí v letech 2002, 2003, 2004, 2005.....	Příloha č. 4
Ochrana průmyslového vlastnictví v EU.....	Příloha č. 5
Seznam zboží a služeb, které mohou podléhat snížené sazbě DPH.....	Příloha č. 6
Základní sazby DPH v zemích EU.....	Příloha č. 7
Výkazy pro INTRASTAT.....	Příloha č. 8
Aktuálně otevřené konzultace.....	Příloha č. 9
Ukázka vybraných částí popisu opatření v programovém dodatku Operačního programu průmysl a podnikání.....	Příloha č. 10
Řídící struktura Operačního programu průmysl a podnikání.....	Příloha č. 11
Kritéria pro malé a střední firmy.....	Příloha č. 12